

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ANALIZA SOCIALNOEKONOMSKEGA STANJA IN
RAZVOJNIH MOŽNOSTI MESTNE OBČINE SLOVENJ
GRADEC**

Ljubljana, junij 2008

MAGDALENA LAVRE

IZJAVA

Študentka Magdalena Lavre izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Lee Bregar, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis

KAZALO

UVOD	1
1 LOKALNA SAMOUPRAVA IN OBČINE	2
1.1 LOKALNA SAMOUPRAVA	2
1.1.1 Opredelitev pojma lokalna skupnost	2
1.1.2 Opredelitev pojma lokalna samouprava	2
1.1.3 Značilnosti lokalne samouprave	2
1.1.4 Zgodovina lokalne samouprave na območju Slovenije	3
1.2 OBČINE.....	4
1.2.1 Opredelitev občine.....	4
1.2.2 Vrste občin	4
1.2.3 Naloge občine.....	5
1.2.4 Premoženje in financiranje občine	6
1.2.5 Organiziranost občine.....	7
2 PREDSTAVITEV MESTNE OBČINE SLOVENJ GRADEC	8
2.1 KRATKA ZGODOVINA SLOVENJ GRADCA	8
2.2 SLOVENJ GRADEC DANES	10
3 SOCIALNOEKONOMSKO STANJE OBČINE SLOVENJ GRADEC	11
3.1 DEMOGRAFSKI KAZALCI	11
3.1.1 Prebivalstvo po starostnih skupinah	11
3.1.2 Gibanje prebivalstva.....	12
3.2 SOCIALNI KAZALCI	14
3.2.1 Trg dela.....	14
3.2.2 Izobraževanje.....	16
3.2.3 Življenjska raven prebivalstva.....	18
3.2.4 Najpomembnejši načrtovani razvojni projekti na socialnem področju	20
3.2.5 SWOT analiza demografskega in socialnega stanja v Mestni občini Slovenj Gradec	22
3.3 EKONOMSKI KAZALCI.....	22
3.3.1 Poslovni subjekti	22
3.3.1.2 Najpomembnejši načrtovani razvojni projekti s področja industrije	24
3.3.1.3 SWOT analiza stanja industrije v Mestni občini Slovenj Gradec	25

3.3.2 Kmetijstvo	26
3.3.3 Gozdarstvo.....	29
3.3.4 Turizem.....	30
3.4 OKOLJE	34
3.4.1 Varstvo okolja.....	34
3.4.2 Infrastruktura	34
3.4.2.1 Prometna infrastruktura	34
3.4.3 Najpomembnejši načrtovani razvojni projekti s področja infrastrukture	35
SKLEP	37
VIRI IN LITERATURA	39
PRILOGE	
 KAZALO SLIK	
Slika 1: Srednjeveški pečat mesta Slovenj Gradec	9
Slika 2: Občine Koroške regije	10
 KAZALO TABEL	
Tabela 1: Prebivalstvo po starostnih skupinah v MO Slovenj Gradec, v Koroški regiji in v Sloveniji v sredini leta 2000 in 2006.....	12
Tabela 2: Naravno gibanje prebivalstva v Mestni občini Slovenj Gradec, v Koroški regiji in v Sloveniji leta 2006.....	13
Tabela 3: Selitveno gibanje prebivalstva v Mestni občini Slovenj Gradec v obdobju od leta 2002 do leta 2006	14
Tabela 4: Delovno aktivno prebivalstvo, december 2007.....	14
Tabela 5: Stopnja registrirane brezposelnosti in število brezposelnih ljudi v Mestni občini Slovenj Gradec v obdobju od leta 2000 do leta 2007 in stopnja registrirane brezposelnosti v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do leta 2007	15
Tabela 6: Značilne skupine brezposelnih oseb v Mestni občini Slovenj Gradec decembra 2005 in decembra 2006	16
Tabela 7: Prebivalstvo, staro 15 ali več, po stopnjah dosežene izobrazbe v Slovenj Gradcu leta 2002	17

Tabela 8: Bruto osnova za dohodnino na prebivalca evrih v obdobju od leta 2003 do leta 2005	18
Tabela 9: Prihodi, nočitve turistov in nastanitveni objekti v Slovenj Gradcu za obdobje od 2003 do 2007	31

KAZALO PRILOG

PRILOGA 1: Demografski kazalci	1
PRILOGA 2: Socialni kazalci	1
PRILOGA 3: Ekonomski kazalci	1
PRILOGA 4: Slike	4
PRILOGA 5: Seznam kratic	6

UVOD

V Sloveniji so občine kot temeljne oblike samouprave na novo nastale leta 1994 z Zakonom o lokalni samoupravi. Med njimi je bila tudi občina Slovenj Gradec, ki je postala ena izmed enajstih mestnih občin v Sloveniji.

Namen mojega diplomskega dela je raziskati trenutno socialnoekonomsko stanje Mestne občine Slovenj Gradec in ga primerjati s povprečjem Koroške regije in Slovenije.

Cilj diplomskega dela je na podlagi socialnoekonomskih analiz predstaviti razvojne možnosti te občine.

Vsebino sem razdelila na tri dele. Prvo poglavje je teoretično in v njem najprej opredelim pojma lokalna skupnost in lokalna samouprava. Predstavim še značilnosti lokalne samouprave in njeno zgodovino na slovenskem ozemlju. V drugem sklopu prvega poglavja opredelim občino ter predstavim vrste, naloge, financiranje in organiziranost občine.

Drugi del zajema predstavitev zgodovine Slovenj Gradca ter splošne značilnosti občine, ki je med drugim tudi mesto Glasnik miru.

V tretjem delu analiziram socialnoekonomsko stanje Slovenj Gradca. Predstavim demografske in socialne kazalce, ki jih večinoma primerjam s povprečnimi kazalci Koroške regije in Slovenije. Nadalje predstavim ekonomsko področje, ki ga razdelim na industrijo, kmetijstvo, gozdarstvo in turizem. Nazadnje predstavim še okolje. Za vsako omenjeno področje prikažem najpomembnejše razvojne projekte, ki so načrtovani v Mestni občini Slovenj Gradec. Preglede stanja za vsako področje povzamem v SWOT analizi, kjer poskušam prikazati njegove prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti. Posamezne alineje v SWOT analizi poskušam s subjektivnega vidika napisati od bolj pomembnih k manj pomembnim. Pri izdelavi SWOT analize sem si poleg opravljenih analiz pomagala tudi z lastnim poznavanjem občine Slovenj Gradec. Na koncu podam nekaj okvirnih predlogov za nadaljnji razvoj po posameznih področjih.

V Prilogo sem poleg tabel zaradi boljše predstave in večje slikovitosti vključila tudi nekaj slik.

1 LOKALNA SAMOUPRAVA IN OBČINE

1.1 LOKALNA SAMOUPRAVA

1.1.1 Opredelitev pojma lokalna skupnost

Pri opredeljevanju lokalne samouprave je pomemben pojem lokalne skupnosti, ki predstavlja izhodišče za oblikovanje lokalne samouprave.

Čeprav obstaja toliko definicij lokalne skupnosti, kolikor je avtorjev, so jim vsem skupni bistveni elementi lokalne skupnosti: določeno ozemlje, ljudje, ki so naseljeni na tem ozemlju, skupne potrebe in interesi teh ljudi, dejavnosti za zadovoljevanje teh potreb in zavest ljudi o skupnosti, ki ji pripadajo.

Vlaj (2001, str. 20) opredeli lokalno skupnost kot naravno skupnost, ki nastane na posameznem ožjem ozemlju kot posledica nujnosti uresničevanja skupnih interesov ljudi, pogojenih s skupnim bivanjem na tem območju.

1.1.2 Opredelitev pojma lokalna samouprava

Lokalna samouprava po Evropski listini lokalne samouprave (prvi odstavek 3. člena, Uradni list RS, št. 57/1996) označuje pravico in sposobnost lokalnih oblasti, da v mejah zakona urejajo in opravljajo bistveni del javnih zadev v okviru svojih nalog in v korist lokalnega prebivalstva (Predpisi o lokalni samoupravi, 1999, str. 60).

Po Vlaju (1998, str. 17) lokalna samouprava pomeni pravico lokalnih skupnosti (občin in širših lokalnih skupnosti), da urejajo in opravljajo v svoji pristojnosti javne zadeve, ki se nanašajo na življenje in delo prebivalcev na njihovem območju. Gre za pravico ljudi v lokalnih skupnostih, da rešujejo svoje lokalne probleme in imajo lastne dohodke.

1.1.3 Značilnosti lokalne samouprave

Za lokalno samoupravo je po Grafenauerju (2000, str. 38) značilno naslednje:

- predstavlja način upravljanja (samostojnega, neodvisnega odločanja) skupnih družbenih (javnih) zadev,
- dogaja se v lokalni skupnosti (enoti),
- njen bistven element je, da prebivalci lokalne skupnosti sami volijo svoje predstavnike,
- samoupravna lokalna skupnost ima svoje pristojnosti, s katerimi lahko vpliva na življenje in razvoj lokalne skupnosti,
- lokalna samouprava ima prav

- ni status, ki je opredeljen z državnimi predpisi in vključuje tudi osebe javnega prava.

Lokalna samouprava se ukvarja z lokalnimi zadevami, kot so socialno, zdravstveno, izobraževalno, gospodarsko in komunalno področje. Glavna naloga lokalne skupnosti je, da na teh področjih nudi občanom ustrezne storitve, ki naj zagotavljajo splošne pogoje za življenje in delo ljudi v lokalni skupnosti (Grad, 1998, str. 15).

1.1.4 Zgodovina lokalne samouprave na območju Slovenije

Podobno kot drugod v Evropi seže tudi pri nas zgodovina lokalne samouprave globoko v srednji vek, ko so se v mestih začele razvijati prve oblike samouprave – avtonomije (Šmidovnik, 1995, str. 145). Komunalna samouprava mest na Slovenskem je bila podobna samoupravi v bližnjih italijanskih in nemških mestih. Mesta so imela v statutih zapisane mestne pravice, med njimi tudi pravico do stalnega opravljanja trgovskih poslov. Na podeželju je bila samouprava skromnejša in se je nanašala le na odločanje o uporabi skupnih pašnikov, vzdrževanju poti in podobno (Vlaj, 2001, str. 35).

Na območju Slovenije so ob začetku uvajanja sodobne uprave v 19. stoletju delovale vaške in mestne občine, okraji in kresije. Prvi avstrijski zakon o občinah je iz leta 1849. Na njegovi podlagi so bila izvoljena občinska zastopstva tudi na Kranjskem. Občine so dobile samoupravo glede upravljanja občinskega premoženja, skrbi za varnost ljudi, skrbi za občinske poti in ceste, živilskega nadzora in nekaterih drugih zadev. Takrat je bila v deželi Kranjski 501 občina. V letu 1866 se je število občin na Kranjskem zaradi novega zakona zmanjšalo na 348 občin (Šmidovnik, 1995, str. 149).

V Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev so v času veljavnosti vidovdanske ustave iz leta 1921 kot enote lokalne samouprave obstajale občine, okraji in oblasti. Celotna kraljevina je bila razdeljena na 33 oblasti, v Sloveniji sta delovali dve, s sedežema v Ljubljani in Mariboru.

Leta 1955 je bil uveden komunalni sistem. Občina kot komuna je bila temeljna družbenoekonomska skupnost in enota državne oblasti. Občine so postale izrazito velike in so delovale bolj po načelih državne oblasti kot lokalne samouprave. Prevzele so vrsto državnih nalog in plansko vodenje gospodarstva na svojem ozemlju.

Po osamosvojitvi Slovenije smo konec leta 1991 dobili novo ustavo, ki kot enega temeljnih načel demokratične republike uvaja lokalno samoupravo. Takrat je bilo v Sloveniji 62 občin, nobena pa ni imela manj kot 5.000 prebivalcev (Ribičič, 1994, str. 37-38). Leta 1994 je bila na ozemlju Republike Slovenije z Zakonom o lokalni samoupravi (v nadaljevanju ZLS) vpeljana lokalna samouprava in s tem je bil končan proces komunalnega sistema. Namesto velikih komun so ustanovili 147 manjših občin. Leta 2006

je bilo v Sloveniji poleg dotedanjih 193 občin ustanovljenih še 17 novih, tako da imamo sedaj 210 občin, od tega 11 mestnih občin (Statistični letopis Republike Slovenije 2007, str. 533).

1.2 OBČINE

1.2.1 Opredelitev občine

Ustava Republike Slovenije v 139. in 140. členu (Uradni list RS, št. 33/1991) opredeljuje občino kot samoupravno lokalno skupnost. Območje občine obsega naselje ali več naselij, ki so povezana s skupnimi potrebami in interesi prebivalcev. Med pristojnosti občine spadajo lokalne zadeve, ki jih občina lahko ureja samostojno in zadevajo samo prebivalce občine.

V Zakonu o lokalni samoupravi (13. a člen, 2007) je določeno, da mora imeti občina vsaj 5.000 prebivalcev. Zaradi geografskih, obmejnih, narodnostnih, zgodovinskih ali gospodarskih razlogov se lahko ustanovi občina, ki ima manj kot 5000 prebivalcev, vendar ne manj kot 2000 prebivalcev. V Sloveniji je v sredini leta 2006 kar v 92 občinah od 193 občin živelo manj kot 5.000 prebivalcev, 24 občin pa je imelo manj kot 2.000 prebivalcev (Malešič, 2008, str. 1).

Ustava določa, da se občina ustanovi z zakonom, vendar po prej opravljenem referendumu, s katerim se ugotovi volja prebivalcev na območju, kjer naj bi se ustanovila občina (Grad, 1998, str. 108).

1.2.2 Vrste občin

1.2.2.1 Navadna občina

V 13. členu Zakona o lokalni samoupravi iz leta 2007 je opredeljeno, da mora biti občina sposobna zadovoljevati potrebe in interese svojih prebivalcev in izpolnjevati druge naloge v skladu z zakonom.

Občina mora zagotoviti naslednje pogoje:

- popolna osnovna šola,
- primarno zdravstveno varstvo občanov (zdravstveni dom ali zdravstvena postaja),
- komunalna opremljenost (oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, oskrba z električno energijo),
- poštna storitve,
- knjižnica (splošna ali šolska),
- prostori za upravno dejavnost lokalnih skupnosti.

1.2.2.2 Mestna občina

Ustava RS je uvedla mestno občino kot posebno vrsto občine, ki opravlja tudi z zakonom določene naloge iz državne pristojnosti, ki se nanašajo na razvoj mesta. To so naloge na področju prostorskega in urbanističnega urejanja, stanovanjske gradnje, družbenih dejavnosti itd (Vlaj, 2001, str. 141).

Mestna občina je gosto in strnjeno naselje ali več naselij, povezanih v enoten prostorski organizem in mestno okolico, ki jo povezuje dnevna migracija prebivalstva.

Mesto lahko dobi status mestne občine, če ima najmanj 20.000 prebivalcev in najmanj 15.000 delovnih mest, od tega najmanj polovico v terciarnih in kvartarnih dejavnostih in je geografsko, gospodarsko in kulturno središče svojega gravitacijskega območja (ZLS, 2007, 16. člen).

1.2.2.3 Občina s posebnim statusom

Kadar je izražen poseben interes države za ohranitev poselitve in razvoj posameznih območij, lahko Državni zbor občinam na teh območjih podeli poseben status. Pogoje za pridobitev posebnega statusa določi poseben zakon, država pa zagotavlja posebna sredstva za razvoj občin s posebnim statusom (ZLS, 2007, 26.- 27. člen).

Gre za gorske, obmejne, ekološko razvrednotene in narodnostno mešane občine. Takšnih občin v Sloveniji še nimamo (Vlaj, 2001, str. 144-145).

1.2.3 Naloge občine

Tradicionalne naloge občine se nanašajo na urejanje komunalnega gospodarstva, socialno življenje (osnovne šole, vrtci, zdravstveno varstvo, socialno skrbstvo), javni red in mir, prostorsko načrtovanje in varstvo okolja, skrb za lokalno infrastrukturo, opravljanje nadzora nad lokalnimi razmerami in gospodarjenje z občinskim premoženjem (Vlaj, 2001, str. 160). Od tega, kako dobro občina opravlja tradicionalne naloge, je v veliki meri odvisna tudi blaginja prebivalstva.

Današnja občina je tesno vključena v organizem države, saj opravlja nekatere javne naloge, ki jih določa država. Pri tem je potrebno razlikovati dve vrsti nalog: občinske naloge, ki jih država določi občini, in prenesene naloge, ki jih država prenese na občino (Šmidovnik, 1995, str. 73).

Naloge, ki jih občina ureja samostojno, so (Vlaj, 2001, str. 161-162):

- **na področju normativnega urejanja:** sprejema statut občine, odloke in akte; sprejema občinski proračun; sprejema načrt razvoja občine in zaključni račun; sprejema prostorske načrte; predpisuje lokalne načrte; ureja upravljanje

energetskih in vodovodnih komunalnih objektov; ureja javne ceste, javne poti, rekreacijske ter druge javne površine; ureja javni red v občini; ureja delovanje občinske uprave; ureja občinske javne službe; ureja način in pogoje upravljanja premoženja občine; določa prekrške in denarne kazni za prekrške, s katerimi se kršijo predpisi občine; sestavlja premoženjsko bilanco, s katero izkazuje vrednost svojega premoženja; ureja druge lokalne zadeve javnega pomena,

- **na področju upravljanja:** upravlja občinsko premoženje; upravlja lokalne javne službe; vodi javna in druga podjetja; upravlja občinske javne površine in drugo javno dobro; upravlja lokalne javne ceste in javne poti,
- **s svojimi sredstvi:** gradi in vzdržuje lokalne javne ceste in javne poti; pospešuje kulturno, društveno, vzgojno in knjižnično dejavnost; gradi komunalne objekte in naprave; gradi stanovanja za socialno ogrožene; zagotavlja delovanje javnih služb; zagotavlja delovanje občinskega sveta, župana, nadzornega odbora in občinske uprave,
- **s svojimi ukrepi:** spodbuja gospodarski razvoj občine; pospešuje razvoj športa in rekreacije; skrbi za požarno varnost in organizira reševalno pomoč; skrbi za varstvo zraka, tal, vodnih virov, varstvo pred hrupom ter za urejeno zbiranje odpadkov,
- **zagotavlja:** pomoč in reševanje ob elementarnih nesrečah; nadzorstvo nad krajevnimi prireditvami,
- **sklepa:** pogodbe o pridobivanju in o odtujitvi premičnin in nepremičnin, o koncesijah, o uporabi javnega dobra in drugih razmerjih, v katere stopa občina.

Posebna naloga občine pa je, da ima, pridobiva in razpolaga z vsemi vrstami premoženja in s tem ustvarja sredstva za delovanje in razvoj občine.

1.2.4 Premoženje in financiranje občine

Premoženje občine (ZLS, 2007, 51. člen) sestavljajo nepremičnine in premičnine v lasti občine, denarna sredstva in pravice. Občina mora s premoženjem gospodariti kot dober gospodar.

Lokalne zadeve javnega pomena (ZLS, 2007, 52. člen) financira občina iz:

- **lastnih virov:** davki in druge dajatve, dohodki od premoženja,
- **sredstev države:** država zagotavlja občinam, ki ne morejo financirati lokalnih zadev javnega pomena v primerni višini iz lastnih virov, dodatna sredstva (ZLS, 2007, 8. člen),
- **zadolžitve:** občina se lahko zadolži pod pogoji, določenimi z zakonom (ZLS, 2007, 55. člen).

Občinam se zagotavljajo dodatna sredstva državnega proračuna za sofinanciranje (Zakona o financiranju občin, 2006, 18. člen):

- izvajanja posamezne naloge ali programa,
- investicij,
- skupno opravljanje nalog občinske uprave.

1.2.5 Organiziranost občine

1.2.5.1 Občinski svet

Občinski svet je najvišji organ odločanja o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine. Občani ga volijo na 4 leta in šteje od 7 do 45 članov (Grad, 1998, str. 123).

Temeljne naloge občinskega sveta so določene v 29. členu Zakona o lokalni samoupravi iz leta 2007 in so naslednje:

- sprejema statut občine,
- sprejema odloke in druge občinske akte,
- sprejema prostorske in druge plane razvoja občine,
- sprejema občinski proračun in zaključni račun,
- daje soglasje k prenosu nalog iz državne pristojnosti na občino,
- voli in razrešuje enega ali več podžupanov,
- voli in razrešuje člane občinskih odborov,
- nadzoruje delo odborov, župana, podžupana in občinske uprave,
- daje mnenje k imenovanju predstojnikov republiških organov, pristojnih za občino,
- odloča o pridobitvi in odtujitvi premičnin in nepremičnin,
- odloča o drugih zadevah, ki jih določa zakon in statut občine.

Občinski svet ima komisijo za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja, ki jo imenuje izmed članov občinskega sveta. Lahko pa ustanovi tudi druge komisije in odbore kot svoja delovna telesa (ZLS, 2007, 30. člen).

1.2.5.2 Župan

Naloge župana (ZLS, 2007, 33. člen) so naslednje:

- predstavlja in zastopa občino,
- predstavlja občinski svet, ga sklicuje in vodi seje občinskega sveta, nima pa pravice glasovanja,
- predlaga občinskemu svetu v sprejem proračun občine in zaključni račun proračuna, odloke in druge akte iz pristojnosti občinskega sveta ter skrbi za izvajanje odločitev občinskega sveta,
- skrbi za objavo statuta, odlokov in drugih splošnih aktov občine,

- zadrži lahko objavo splošnega akta občine ali izvajanje odločitve občinskega sveta, če meni, da sta neustrezna ali nezakonita.

Mandatna doba župana traja 4 leta, volijo pa ga občani na neposrednih tajnih volitvah.

Občina ima najmanj enega podžupana, ki ga župan imenuje izmed članov občinskega sveta. Podžupan pomaga županu pri delu in ga nadomešča v primeru odsotnosti. V primeru predčasnega prenehanja mandata župana upravlja funkcijo župana do nastopa mandata novega župana (ZLS, 2007, 33. a člen).

1.2.5.3 Nadzorni odbor

Člane nadzornega odbora imenuje občinski svet. Člani nadzornega odbora ne morejo biti člani občinskega sveta, občinski uradniki in drugi javni uslužbenci ter člani poslovodstev organizacij, ki so porabnice proračunskih sredstev.

Naloge nadzornega odbora so določene v 32. členu Zakona o lokalni samoupravi iz leta 2007 in so naslednje:

- opravlja nadzor nad razpolaganjem s premoženjem občine,
- nadzoruje namenskost in smotrnost porabe proračunskih sredstev,
- nadzoruje finančno poslovanje porabnikov proračunskih sredstev.

2 PREDSTAVITEV MESTNE OBČINE SLOVENJ GRADEC

2.1 KRATKA ZGODOVINA SLOVENJ GRADCA

Številna arheološka najdišča v okolici Slovenj Gradca pričajo o zgodnji prisotnosti človeka na tem območju. Prvotna naselbina pod hribom, Colatio ali Stari trg, ni imela dovolj prostora za nadaljnjo rast in širitev. Zato so grofje Andeški, ki so konec 12. stoletja prevzeli Slovenjegraško, jedro nove mestne zasnove preselili na »zeleno trato«, na prometno ugodnejšo lego med reke Mislinjo, Suhodolnico in Homščico.

Okoli leta 1251 je naselje dobilo tržne pravice, mestne pravice pa so pridobili pred letom 1267. V tem času je bila slovenjgraška kotlina najbolj severna posest oglejskih patriarhov. Že takrat je imel Slovenj Gradec župnijo, sodišče, sejemske privilegije, mitnico in kovnico denarja. V mestu so skladiščili različno blago, med drugim tudi salzburško sol za območje Koroške in Štajerske. Iz tega obdobja je tudi mestni pečat kvadratne oblike, kar je evropska redkost. Leta 1407 so Slovenj Gradec priključili Štajerski (Mestna občina Slovenj Gradec, 2008).

Slika 1: Srednjeveški pečat mesta Slovenj Gradec

Vir: Interno gradivo MO Slovenj Gradec.

Pod prevlado Habsburžanov v 14. stoletju se je mesto zavarovalo z obzidjem, ki pa v 15. in 16. stoletju mesta ni moglo varovati pred vdori Turkov, Madžarov in Francozov, še manj pa pred boleznimi, požari in kobilicami (Mestna občina Slovenj Gradec, 2008).

V 15. in 16. stoletju so mestu svojevrsten pečat vtisnile številne družine mojstrov umetnostne obrti in številni obrtniki. Iz tega obdobja (1577) je Trubarjev slovenski zapis imena Slovenj Gradec namesto nemškega Windischgrätz. V 17. in 18. stoletju, ko so v mestu ustvarjali številni slikarji in kiparji, je Slovenj Gradec doživel pravo zlato obdobje umetnosti. Številni ljudski umetniki so ustvarjali umetnine za meščane, slikarji in kiparji pa so na novo opremljali cerkve (Slovenj Gradec in Mislinjska dolina, 1992, str. 14-19).

Na prehodu v 20. stoletje je prevladovala agrarna proizvodnja, postopoma pa se je že pojavljal intenzivnejši razvoj trgovine, podjetij in delavnic, ki so kasneje prerasle v industrijska podjetja. Med najstarejša podjetja prištevamo Tovarno kos (1773), Tovarno usnja (1850) in Tovarno meril (1904). Cesta skozi Hudo luknjo (1829) in železniška povezava (1899) sta pripomogli k živahnejšemu gospodarskemu in družbenemu razvoju (Slovenj Gradec in Mislinjska dolina, 1992, str. 20). V 20. stoletju sta tudi Slovenj Gradec zaznamovali svetovni vojni, ki sta se končali v njegovi bližini (Koroška A - Ž, 1999, str. 146).

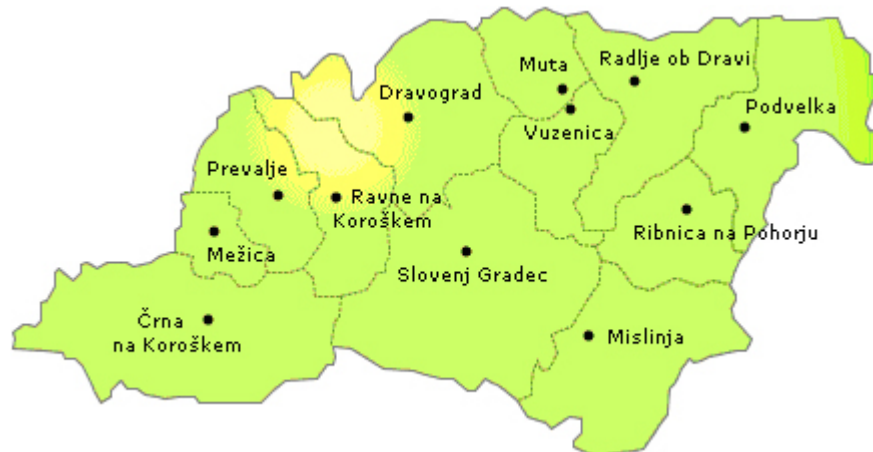
Leta 1989 je generalni sekretar Združenih narodov Perez de Cuellar Slovenj Gradec uvrstil med častne nosilce naziva Glasnik miru¹, to pa predvsem zaradi številnih mednarodnih prireditev in razstav na temo miru, tudi pod pokroviteljstvom OZN. Slovenj Gradec je edina občina v Sloveniji, ki se lahko ponaša s tem nazivom (Mestna občina Slovenj Gradec, 2008).

¹ Naziv Glasnik miru nosi dvaindevetdeset mest iz vseh kontinentov sveta. Najbližje Sloveniji so naslednja mesta glasniki miru: Berlin, Firence, Dunaj, Sarajevo, Ženeva, Kragujevac, Helsinki, Kijev, Kopenhagen, Kruševac, Milano, Praga, Rim itd.

2.2 SLOVENJ GRADEC DANES

Slovenj Gradec je danes ena izmed enajstih slovenskih mestnih občin ter upravno in gospodarsko središče Mislinjske doline oziroma tudi celotne Koroške regije, ki šteje dvanajst občin.

Slika 2: Občine Koroške regije

Vir: Na Koroškem je »fajn«, 2008.

Kot lahko vidimo na Sliki 2, tvorita severno mejo MO Slovenj Gradec občini Dravograd in Vuzenica, na severozahodu jo omejuje občina Ravne na Koroškem, na jugozahodu Velenje, na jugovzhodu Mislinja in na vzhodu Ribnica na Pohorju.

MO Slovenj Gradec se razteza na 173,7 km², kar predstavlja 16,7 odstotkov površine Koroške regije in 0,9 odstotka površine Slovenije. V Mestno občino Slovenj Gradec spada dvaindvajset naselij: Brda, Gmajna, Golavabuka, Gradišče, Graška Gora, Legen, Mislinjska Dobrava, Pameče, Podgorje, Raduše, Sele, Slovenj Gradec, Spodnji Razbor, Stari trg, Šmartno pri Slovenj Gradcu, Šmiklavž, Tomaška vas, Troblje, Turiška vas, Vodriž, Vrhe in Zgornji Razbor. Strnjena naselja so porazdeljena po Mislinjski dolini, na pobočjih Pohorja in obrobni pogorjih pa so raztreseni majhni zaselki in samotne kmetije. Skoraj dve tretjini ozemlja pokrivajo gozdovi. Slovenj Gradec je eno najhladnejših slovenskih mest. Slovenjgraška kotlina je znana po nizkih nočnih temperaturah, ki so posledice toplotnega preobrata (Mestna občina Slovenj Gradec, 2008).

Mesto Slovenj Gradec leži na 413 metrih nadmorske višine v manjši kotlini med zahodnim delom Pohorja in Uršljo goro. Velja za tipično srednjeveško mesto, kjer staro jedro obkrožajo številne novogradnje. Mesto ima sodobno bolnišnico, športno halo ter številne kulturne ustanove (Slovenija turistični vodnik, 2002, str. 564).

MO Slovenj Gradec je pobratena z naslednjimi občinami: Arai (Japonska), Český Krumlov (Češka), Gornji Milanovac (Srbija), Hauzenberg (Nemčija), Lavanttal (avstrijska regija), Várpalota (madžarska regija) in Vöcklabruck (Avstrija).

3 SOCIALNOEKONOMSKO STANJE OBČINE SLOVENJ GRADEC

3.1 DEMOGRAFSKI KAZALCI

Zadnji dan leta 2006 je v Mestni občini Slovenj Gradec živel 17.041 prebivalcev, od tega 8.597 žensk in 8.444 moških, kar predstavlja 23 odstotkov prebivalcev Koroške regije in 0,9 odstotkov prebivalcev Slovenije.

Gostota poseljenosti Mestne občine Slovenj Gradec² znaša 98 prebivalcev na km² in je le malo pod slovenskim povprečjem, ki znaša 99,1 prebivalcev na km².

Ob popisu prebivalstva leta 2002 je MO Slovenj Gradec štela 5.644 gospodinjstev, katerih povprečna velikost je bila 3,0 člana na gospodinjstvo.

3.1.1 Prebivalstvo po starostnih skupinah

Povprečna starost prebivalcev v MO Slovenj Gradec leta 2007 je bila 39,4 leta, kar je pod slovenskim povprečjem, ki znaša 41 let.

V Tabeli 1 na strani 12 lahko vidimo, da znaša indeks staranja³ v letu 2006 89,9 odstotkov in se je v primerjavi z indeksom iz leta 2000 povečal za kar 25,9 odstotnih točk. Glede na slovensko povprečje, ki je v letu 2006 znašalo 115,1 odstotkov, je še vseeno precej nizek in nam pove, da v MO Slovenj Gradec živi več prebivalcev, mlajših od 15 let, kot pa prebivalcev, ki so stari 65 in več let.

Odstotek starega prebivalstva se je leta 2006 v primerjavi z letom 2000 v Slovenj Gradcu povečal za 2 odstotni točki. Prebivalstvo se stara tudi v Koroški regiji, kjer se je odstotek starega prebivalstva povečal za 2,17 odstotne točke, kot tudi v Sloveniji, kjer je višji za 1,88 odstotne točke.

Odstotek mladega prebivalstva se je v letu 2006 v primerjavi z letom 2000 v Slovenj Gradcu zmanjšal za 2,9 odstotne točke, v Koroški regiji za 2,41 odstotne točke in v Sloveniji za 1,83 odstotne točke. V Slovenj Gradcu se povečuje tudi delež delovno sposobne populacije od 15 do 65 let in sicer iz 70,76 odstotkov leta 2000 na 71,1 odstotka leta 2006.

² Vse obravnavane analize se nanašajo na Mestno občino Slovenj Gradec, razen če ni posebej poudarjeno, da gre samo za mesto. Zaradi pestrosti jezika uporabljam še naslednje izraze: obravnavana občina, Slovenj Gradec in MO Slovenj Gradec.

³ Indeks staranja je opredeljen kot razmerje med starimi (65 in več let) in mladimi (pod 15 let) prebivalci (SUR5).

Glede na dejstvo, da v Slovenj Gradcu odstotek starega prebivalstva raste hitreje in odstotek mladega prebivalstva pada hitreje kot v Koroški regiji in v Sloveniji, lahko pričakujemo, da se bo indeks staranja prebivalstva v naslednjih letih približal slovenskemu povprečju.

Tabela 1: Prebivalstvo po starostnih skupinah v MO Slovenj Gradec, v Koroški regiji in v Sloveniji v sredini leta 2000 in 2006.

Starostne skupine	2000			2006		
	Slovenj Gradec	Koroška regija	Slovenija	Slovenj Gradec	Koroška regija	Slovenija
0 – 14	3.029	12.247	313.406	2.556	10.391	281.052
15 – 64	11.988	52.480	1.395.282	12.235	52.319	1.414.792
65 in več	1.940	9.348	281.406	2.297	10.884	323.562
Skupaj	16.957	74.075	1.990.094	17.088	73.594	2.019.406
Delež starega prebivalstva v odstotkih	11,44	12,62	14,14	13,44	14,79	16,02
Delež mladega prebivalstva v odstotkih	17,86	16,53	15,75	14,96	14,12	13,92
Indeks staranja	64	74,2	87,8	89,9	103,3	115,1

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

3.1.2 Gibanje prebivalstva

Kot je razvidno iz Tabele 1 v Prilogi 1, število prebivalcev v Slovenj Gradcu od leta 2000 naprej rahlo narašča in se giblje okoli 17.000 prebivalcev, razen v letu 2004 se je število prebivalcev zmanjšalo za 58 ljudi.

3.1.2.1 Naravni razvoj prebivalstva

Naravni razvoj prebivalstva v določenem časovnem obdobju je odvisen od števila umrlih in števila rojenih v tem obdobju (Bregar, 2004, str. 25).

Kot je razvidno iz Tabele 2 na strani 13, je splošna stopnja natalitete v Mestni občini Slovenj Gradec v letu 2006 znašala 9,19 promilov in je bila nižja od slovenskega povprečja (9,42 promilov). Splošna stopnja natalitete izraža število živorojenih v povprečju na 1000 prebivalcev v enem letu (Malačič, 2006, str. 78).

Splošna stopnja smrtnosti je razmerje med številom umrlih in srednjim številom prebivalstva v določenem letu (SURS). Splošna stopnja smrtnosti v Slovenj Gradcu je istega leta znašala 8,02 promila in je bila nižja od splošne stopnje smrtnosti v Koroški regiji (9,16 promilov) in od slovenskega povprečja (9,05 promilov). To lahko pojasnimo tudi z dejstvom, da živi v Slovenj Gradcu manjši delež prebivalcev, starejših od 65 let, kot je slovensko povprečje.

V MO Slovenj Gradec je bila v letu 2006 stopnja naravnega prirastka pozitivna in je znašala 1,17 promila. Stopnja naravnega prirastka je razlika med splošno stopnjo natalitete in splošno stopnjo smrtnosti (SURS). To pomeni, da se je na 1000 prebivalcev rodilo v povprečju 1,17 prebivalcev več, kot jih je umrlo. Slovenjegraška stopnja naravnega prirastka je bila leta 2006 višja od slovenskega povprečja (0,37 promilov) in tudi od stopnje naravnega prirastka v Koroški regiji, kjer je bila v tem obdobju celo negativna (-0,05 promila).

Tabela 2: Naravno gibanje prebivalstva v Mestni občini Slovenj Gradec, v Koroški regiji in v Sloveniji leta 2006

Občina / regija	Število prebivalcev na dan 30.6. 2006	Živorojeni na 1000 prebivalcev	Splošna stopnja natalitete v promilih	Umrli na 1000 prebivalcev	Splošna stopnja smrtnosti v promilih	Naravni prirastek	Stopnja naravnega prirastka v promilih
Slovenj Gradec	17.089	157	9,19	137	8,02	20	1,17
Koroška	73.729	672	9,11	675	9,16	-3	-0,05
Slovenija	2.008.516	18.932	9,42	18.180	9,05	752	0,37

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2007.

3.1.2.2 Selitveni prirast

Kot je razvidno iz Tabele 3 na strani 14, je bil neto selitveni prirast v MO Slovenj Gradec v letu 2002 in 2003 pozitiven. To pomeni, da se je v občino preselilo več ljudi, kot se je iz nje izselilo. V letu 2004 je bil neto selitveni prirast negativen (-29). V letu 2006 je neto selitveni prirast znašal -2, kar pomeni, da sta se iz MO Slovenj Gradec dva prebivalca več izselila, kot se jih je vanjo priselilo.

V letih 2005 in 2006 se je močno povečalo priseljevanje v Slovenj Gradec iz tujine in odseljevanje Slovenjgradčanov v tujino, kar je po mojem mnenju posledica vstopa Slovenije v Evropsko unijo in s tem večje selitvene mobilnosti.

Za MO Slovenj Gradec so značilne velike dnevne migracije iz drugih občin, predvsem iz ostalih občin Koroške regije: Dravograda, Raven na Koroškem in Mislinje. Na delo se v Slovenj Gradec po podatkih Podjetniškega centra Slovenj Gradec vsakodnevno vozi okoli 3.500 zaposlenih. Tudi 27 odstotkov Slovenjgradčanov se vozi na delo v druge občine, predvsem v Velenje, Ravne na Koroškem in Dravograd.

Po mojem mnenju neto selitveni prirast ne odraža dejanskega stanja selitvenih gibanj, saj je v MO Slovenj Gradec prijavljenih tudi veliko tedenskih migrantov, ki čez teden živijo in delajo v drugih slovenskih mestih, predvsem v Ljubljani in Mariboru.

Tabela 3: Selitveno gibanje prebivalstva v Mestni občini Slovenj Gradec v obdobju od leta 2002 do leta 2006

Leto	Priseljeni		Odseljeni		Neto selitveni prirast
	Iz drugih občin Slovenije	Iz tujine	V druge občine Slovenije	V tujino	
2002	87	71	74	69	15
2003	134	42	133	33	10
2004	113	27	154	15	-29
2005	181	97	183	53	42
2006	198	108	215	93	-2

Vir: Statistični letopisi Republike Slovenije 2003, 2004, 2005, 2006 in 2007.

3.2 SOCIALNI KAZALCI

3.2.1 Trg dela

3.2.1.1 Delovno aktivno prebivalstvo

Tabela 4: Delovno aktivno prebivalstvo, december 2007

Delovno aktivno prebivalstvo		Slovenj Gradec	Delež	Koroška regija	Delež	Slovenija	Delež
Zaposlene osebe	Skupaj	8.737	91,46	24.115	88,9	776.689	89,86
	V podjetjih, družbah in organizacijah	7.965	83,38	21.685	79,9	705.884	81,66
	Pri samozaposlenih osebah	772	8,08	2.430	8,96	70.805	8,20
Samozaposlene osebe	Skupaj	816	8,54	3.010	11,1	87.672	10,14
	Samostojni podjetniki	447	4,68	1.586	5,85	47.171	5,46
	Osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost	40	0,42	98	0,36	7.022	0,81
	Kmetje	329	3,44	1.326	4,89	33.479	3,87
Skupaj		9.553	100	27.125	100	864.361	100

Vir: Delovno aktivno prebivalstvo: e-uprava, 2008

Kot je razvidno iz Tabele 4 na strani 14, je bilo decembra 2007 v Slovenj Gradcu 9.553 delovno aktivnih prebivalcev, od tega je bilo 8.737 zaposlenih in 816 samozaposlenih oseb. V MO Slovenj Gradec je delež zaposlenih oseb v členitvi delovno aktivnega prebivalstva (91,46%) večji kot v Koroški regiji (88,9%) in v Sloveniji (89,86%). Osebe so bile zaposlene predvsem v podjetjih, družbah in organizacijah.

Delež samozaposlenih oseb v Slovenj Gradcu znaša 8,54 odstotkov in je manjši od povprečja v Koroški regiji in v Sloveniji. Slovenj Gradec ima še zmeraj močno industrijsko zaledje in veliko delovnih mest, na katerih se osebe lahko zaposlujejo, zato ni toliko samozaposlitev.

3.2.1.2 Stopnja registrirane brezposelnosti⁴

Kot je razvidno iz Tabele 5 na strani 15, se stopnje registrirane brezposelnosti tako v Slovenj Gradcu kot tudi v Koroški regiji in v Sloveniji zmanjšujejo. V letu 2007 je bila stopnja registrirane brezposelnosti v Slovenj Gradcu 7 odstotkov in je bila celo za 0,3 odstotne točke nižja od slovenskega povprečja.

Tabela 5: Stopnja registrirane brezposelnosti in število brezposelnih ljudi v Mestni občini Slovenj Gradec v obdobju od leta 2000 do leta 2007 in stopnja registrirane brezposelnosti v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do leta 2007

Leto	Stopnja registrirane brezposelnosti v Slovenj Gradcu	Število brezposelnih ljudi v Mestni občini Slovenj Gradec	Stopnja registrirane brezposelnosti v Koroški regiji	Stopnja registrirane brezposelnosti v Sloveniji
2000	8,2	737	10,4	12,0
2001	9,4	852	10,2	11,8
2002	9,7	894	11,6	11,3
2003	10,0	914	12,6	11,0
2004	9,1	844	11,7	10,4
2005	8,9	841	10,6	10,2
2006	8,8	836	9,5	8,6
2007	7,0	662	8,1	7,3

Vir: Letno poročilo 2006, str. 31.

Po podatkih Zavoda RS za zaposlovanje, OS Velenje, se je v letu 2007 povečalo število delovno aktivnega prebivalstva v vseh kategorijah, število brezposelnih pa se je zmanjšalo. V letu 2007 je bilo v Slovenj Gradcu kar za 15,1 odstotek več potreb po delavcih kot leto poprej. Tudi brezposelnost se je zmanjšala za 20,8 odstotkov glede na leto 2006.

V Tabeli 6 na strani 16 prikazujem značilne skupine brezposelnih oseb v MO Slovenj Gradec v letu 2005 in 2006. V letu 2006 se je v primerjavi z letom 2005 za 7,7 odstotnih točk povečal delež trajno presežnih delavcev. Za 8,3 odstotne točke se je povečal tudi delež brezposelnih delavcev, ki so starejši od 40 let. Vzrok temu so po mojem mnenju likvidnostne težave podjetij in stečajji, zato v večjih podjetjih kot so Triso, Nova oprema, Johnsons Controls in Prevent množično odpuščajo delavce.

⁴ Stopnja registrirane brezposelnosti je odstotni delež registriranih brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu (Letno poročilo 2007, str. 31)

V istem obdobju se je zmanjšala brezposelnost med mladimi, ki so stari do 26 let (-8,9 odstotnih točk) in osebami, ki iščejo prvo zaposlitev (-8,0 odstotnih točk). To kaže, da v zadnjem času delodajalci na trgu delovne sile iščejo mlajši in fleksibilnejši kader z novimi znanji. Poleg tega se vse več mladih odloča za nadaljevanje študija.

Tabela 6: Značilne skupine brezposelnih oseb v Mestni občini Slovenj Gradec decembra 2005 in decembra 2006

Občina	Leto	Od vseh delež posameznih kategorij (v %)							
		Ženske	Iščejo prvo zaposlitev	Stari do 26 let	Trajno presežni delavci	Invalidi	I. in II. stopnja strokovne izobrazbe	Dolgotrajno brezposelni	Stari nad 40 let
Slovenj Gradec	2005	52,8	29,5	27,0	20,9	10,2	34,4	43,8	40,4
	2006	53,7	21,5	18,1	28,6	14,2	34,2	42,8	48,7
	Razlika v odstotkih 06 - 05	0,9	-8,0	-8,9	7,7	4,0	-0,2	-1,0	8,3

Vir: Letno poročilo 2006, str. 27.

3.2.2 Izobraževanje

Po podatkih Statističnega letopisa Republike Slovenije iz leta 2007, se na območju Slovenj Gradca nahaja 5 vrtcev, v njih je bilo konec leta 2006 vključenih 453 otrok. V občini je 8 osnovnih šol, v šolskem letu 2006/2007 so imele vpisanih 1552 učencev.

V Slovenj Gradcu se je srednje šolstvo začelo razvijati leta 1960, ko je bila ustanovljena Ekonomska šola, ki je leta 1996 zaradi razvijanja novih programov prerasla v Šolski center, ki povezuje Poklicno in srednjo ekonomsko šolo, Srednjo strokovno zdravstveno šolo, Poklicno gostinsko in lesarsko šolo, Gimnazijo in Višjo strokovno šolo s programi: poslovni sekretar, komercialist in računovodja (Interno gradivo MO Slovenj Gradec).

Javni zavod Koroško višje in visokošolsko središče (KoViViS) s sedežem v Slovenj Gradcu si prizadeva razviti nove študijske programe. V zadnjem času so pridobili dokumentacijo za akreditacijo treh visokih šol: Visoke šole za tehnologijo polimerov, Visoke šole za turizem, Visoke zdravstvene šole in za magistrski študij: Ekonomska fakulteta v Ljubljani (KoViViS, 2008).

3.2.2.1 Stopnja izobrazbe

Kot je razvidno iz Tabele 7 na strani 17, je bilo v Slovenj Gradcu leta 2002 brez izobrazbe 0,7 odstotka ljudi, kar je enako, kot je znašalo koroško in slovensko povprečje. Slovenjgradčanov z nepopolno in popolno osnovno šolo je bilo 33,2 odstotkov, kar je za 1 odstotno točko več od slovenskega povprečja. Odstotek ljudi z dokončano srednjo šolo je bil v Sloveniji in v Slovenj Gradcu približno izenačen (okoli 45 odstotkov), malo višje je

bilo koroško povprečje (55,4 odstotkov). V Slovenj Gradcu je bil delež ljudi z dokončano višjo šolo skoraj izenačen s slovenskim povprečjem (okoli 5,1 odstotka). Delež ljudi z visoko izobrazbo je bil leta 2002 v Slovenj Gradcu 6,7 odstotkov, kar je manj, kot je znašalo slovensko povprečje (7,9 odstotkov), in več, kot je znašalo koroško povprečje (5,3 odstotkov). V Slovenj Gradcu izobrazba občanov ne izstopa bistveno od slovenskega povprečja, razen delež ljudi z visoko izobrazbo je bil v Slovenj Gradcu v letu 2002 manjši od slovenskega povprečja za 1,2 odstotni točki. Po mojem mnenju se v zadnjih letih izobrazbena struktura izboljšuje, na kar pa vplivajo tudi novi študijski programi, ki so jih odprli v Slovenj Gradcu.

Tabela 7: Prebivalstvo, staro 15 ali več, po stopnjah dosežene izobrazbe v Slovenj Gradcu leta 2002

Občina/regija	Izobrazba						
	Skupaj	Brez izobrazbe	Nepopolna osnovna	Osnovna	Srednja	Višja	Visoka (dodiplomski in podiplomski študij)
Slovenj Gradec	13.893	101	821	3.790	7.551	701	929
Delež	100	0,7	5,9	27,3	54,5	5,1	6,7
Koroška	61.597	464	5.119	15.887	34.108	2.787	3.232
Delež	100	0,7	8,3	25,8	55,4	4,5	5,3
Slovenija	1.663.869	11.337	104.219	433.910	899.341	84.044	131.018
Delež	100	0,7	6,2	26,0	54,1	5,1	7,9

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2003.

3.2.2.2 Število študentov in štipendiranje

V Tabeli 2 v Prilogi 2 lahko vidimo, da se je število študentov v šolskem letu 2006/2007 glede na število študentov v šolskem letu 2001/2002 povečalo tako v Slovenj Gradcu kot tudi v Koroški regiji in v Sloveniji. Največja je sprememba v Slovenj Gradcu in znaša 59,78 odstotkov. Na to so po mojem mnenju vplivali novi študijski programi v Slovenj Gradcu in trend zadnjih let v Sloveniji, ko se povečuje vpis dijakov na gimnazije in kasneje vpis na fakultete ter zmanjšuje vpis na poklicne šole in po končanju le-teh takojšnja zaposlitev. Ta pojav ima dolgoročni vpliv na izboljšanje stopnje dosežene izobrazbe prebivalcev MO Slovenj Gradec, kratkoročno pa se zaradi nadaljevanja šolanja zmanjšuje brezposelnost med mladimi.

Po podatkih Zavoda RS za zaposlovanje, OS Velenje, je v letu 2005/2006 republiško ali Zoisovo štipendijo prejelo 26 odstotkov študentov, torej 305 študentov. Od tega je kar

210 (68,9 odstotkov) študentov prejelo republiško štipendijo, Zoisovih štipendistov med študenti pa je bilo 95.

Vzpostavljena je tudi regijska štipendijska shema, ki temelji na partnerstvu med delodajalci, nosilci regijske štipendijske sheme in državo. Polovico sredstev za štipendije zagotovi Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendij, preostalo polovico pa zagotavljajo delodajalci. V študijskem letu 2007/2008 sta bili v Slovenj Gradcu razpisani samo dve prosti mesti, obe s področja tehnične smeri (Interno gradivo MO Slovenj Gradec).

3.2.3 Življenjska raven prebivalstva

3.2.3.1 Bruto osnova za dohodnino⁵ na prebivalca

Tabela 8: Bruto osnova za dohodnino na prebivalca evrih v obdobju od leta 2003 do leta 2005

Občina/regija	2003		2004		2005	
	Osnova (v €)	Indeks v odstotkih	Osnova (v €)	Indeks v odstotkih	Osnova (v €)	Indeks v odstotkih
Slovenj Gradec	4.853,1	95,4	5.209,7	94,2	6.745,1	96,7
Koroška	4.421,9	86,9	4.753,1	86,0	6.220,2	89,1
Slovenija	5.087,6	100,0	5.528	100,0	6.978,4	100,0

Vir: Pečar, 2006, str. 14, tabela 4.

Iz podatkov v Tabeli 8 je razvidno, da sta tako Koroška regija kot tudi MO Slovenj Gradec v letih 2003 do 2005 beležili podpovprečno bruto osnovo za dohodnino na prebivalca. V letu 2005 sta tako Koroška regija kot tudi Slovenj Gradec ta zaostanek zmanjšali, tako da ta sedaj znaša v Slovenj Gradcu 96,7 odstotkov slovenskega povprečja oziroma 6.745,1 evrov. V Slovenj Gradcu je bruto osnova za dohodnino na prebivalca glede na slovensko povprečje dokaj visoka, kar kaže, da je velika tudi kupna moč prebivalstva.

3.2.3.2 Zdravje in socialna zaščita

V Slovenj Gradcu je sedež Splošne bolnišnice, ki opravlja zdravstveno dejavnost za območje celotne Koroške regije, Velenja in Zgornje Savinjske doline in pokriva območje z okoli 140.000 prebivalci. Konec leta 2007 je bilo zaposlenih 90 zdravnikov, 100 medicinskih sester in 244 zdravstvenih tehnikov. Letno se v njej zdravi nekaj več kot 14.000 bolnikov, v bolnici pa v povprečju ostanejo manj kot pet dni (Splošna bolnišnica SG, 2008). V neposredni bližini bolnišnice se nahaja Zdravstveni dom, ki deluje na področju zdravstvenega varstva za občane MO Slovenj Gradec in občine Mislinja.

⁵ Bruto osnova za dohodnino zajema vse obdavčljive dohodke prebivalstva, brez olajšav, ki jih davčni zavezanci lahko uveljavijo (Pečar, 2006, str. 87).

Dostopnost je v nujnih primerih omogočena 24 ur na dan (Zdravstveni dom SG, 2008). V Slovenj Gradcu se nahajata tudi dve lekarni.

Najbližja domova starostnikov sta v Črnečah, ki spadajo pod dravograjsko občino, in v Prevaljah. Ker na Koroškem močno primanjkuje kapacitet, sta oba domova ves čas polno zasedena, z dolgima čakalnima dobama. Po mojem mnenju mnogi starejši Slovenjgradčani raje živijo sami, kot pa da bi se odločili za institucionalno varstvo, saj sta trenutno oba domova oddaljena od Slovenj Gradca in tako odmaknjena od okolja, ki so ga vajeni.

Po podatkih Zavoda RS za zaposlovanje, OS Slovenj Gradec, je oktobra 2007 denarno nadomestilo prejelo 193 brezposelnih oseb, kar predstavlja 28,6 odstotkov med vsemi brezposelnimi osebami.

Zavetišče za brezdomce v Slovenj Gradcu deluje od aprila 2003. Uporabniki so občani MO Slovenj Gradec, ki so že dalj časa (način življenja) ali trenutno (trenutna situacija) brez strehe nad glavo. Za vse velja, da so brezposelni in razen mesečne denarne socialne pomoči brez rednih dohodkov. V letu 2007 je bilo v povprečju 6,5 uporabnikov na mesec. Število je večje v jesenskih in zimskih mesecih (9 uporabnikov), ko je prehladno za spanje na prostem. V poletnih mesecih se je število uporabnikov zmanjšalo na 3 uporabnike (Tajnšek, 2008).

V Slovenj Gradcu se od leta 2002 nahaja varna hiša za področje celotne Koroške regije, ki nudi ženskam in otrokom možnost umika pred družinskim nasiljem. Prostora je za 5 žensk in 6 otrok. V letu 2007 je bilo skupno 31 uporabnikov, od tega 19 žensk in 12 otrok. Zabeležili so 112,5 odstotno letno zasedenost (Tajnšek, 2008).

Pomoč na domu je namenjena starejšim in invalidom, ki živijo v svojem bivalnem okolju in potrebujejo pomoč pri ohranjanju osebne higiene, gospodinjsko pomoč ali želijo vzpostavljati socialne stike. V Slovenj Gradcu zanjo skrbi javni zavod Vetrnica. Trenutno zagotavljajo pomoč na domu 14 ljudem, socialne oskrbovalke pa mesečno opravijo od 250 do 350 ur dela. Cena pomoči na domu znaša 4,8 evra na uro (Tajnšek, 2008).

V šolskem letu 1998/1999 so v Slovenj Gradcu začeli izvajati neformalno obliko izobraževanja Projektno učenje za mlade (PUM). Program je usmerjen v odpravljanje vzrokov, ki so pripeljali do izstopa iz sistema šolanja ali dela. V program se lahko vpišejo mlajši odrasli, ki so stari od 15 do 25 let, nimajo statusa učenca, vajenca, dijaka ali študenta, niso v delovnem razmerju, nimajo statusa iz delovnega razmerja in niso pridobili poklicne izobrazbe. Letno povprečje zadnjih petih let je 27 udeležencev (PUM Slovenj Gradec, 2008).

3.2.3.3 Kultura in kulturna dediščina

V Slovenj Gradcu najdemo regionalne institucije varovanja in promocije kulturne dediščine (Koroški pokrajinski muzej, Koroška galerija likovnih umetnosti) in medobčinske javne kulturne zavode (Kulturni dom, Knjižnica Ksaverja Meška, Mladinski kulturni center, Glasbena šola Hugo Wolf) ter številna društva, galerije in privatne muzejske zbirke.

Vsaki dve leti MO Slovenj Gradec skupaj z Obrtno zbornico Slovenije v Koroški galeriji likovnih umetnosti pripravi Razstavo domače in umetnostne obrti (letos je bila že 17. razstava), kjer so razstavljeni najboljših izdelki rokodelcev. Na dan otvoritve je v starem mestnem jedru tudi rokodelska tržnica, kjer slovenski rokodelci predstavijo tradicionalne načine oblikovanja izdelkov domače in umetnostne obrti. Na razstavi sodelujejo izdelki rokodelcev iz cele Slovenije in izdelki rokodelcev iz pobratenih mest in regij: Avstrije, Madžarske, Poljske, Italije in Vojvodine.

3.2.3.4 Prosti čas in rekreacija

Prosti čas delovno aktivnega prebivalstva vpliva tudi porabljen čas za pot na delo. Po podatkih Statističnega urada RS iz popisa prebivalstva 2002 je skoraj 70 odstotkov prebivalcev MO Slovenj Gradec porabilo do 15 minut za pot na delo v eno stran, 22,5 odstotkov ljudi se je na delo vozilo do pol ure v eno stran, samo 7,5 odstotkov pa se je na delo vozilo več kot pol ure. To pomeni, da Slovenjgradčanom dnevno ostane več prostega časa.

Po podatkih Športne zveze Slovenj Gradec je v občini 36 športnih klubov ali športnih društev. Pred vsako osnovno šolo in srednjo šolo v občini je športno igrišče, večina med njimi ima tudi notranjo telovadnico. V mestu Slovenj Gradec je tudi zunanji 25-metrski bazen zgrajen leta 1987, ki je namenjen predvsem za vodne užitke otrok v času poletnih počitnic, ter športna hala. V zadnjih letih so v Slovenj Gradcu in okolici zgradili kolesarsko pot, ki poteka od Šmartna do meje z Dravogradom.

3.2.4 Najpomembnejši načrtovani razvojni projekti na socialnem področju

V KoViViSu trenutno načrtujejo **nove študijske programe** s področja informacijskih tehnologij in materialov. Poleg razvoja novih visokih šol in novih študijskih programov bodo, na podlagi potreb v regiji, akreditirali dislocirane enote že obstoječih visokošolskih zavodov. Trenutno pripravljajo vlogo za akreditacijo dislocirane enote Naravoslovno tehniške fakultete Univerze v Ljubljani (KoViViS, 2008).

Slovenj Gradec bo leta 2012 skupaj s še nekaterimi občinami vzhodne Slovenije postal evropska prestolnica kulture, zato se bo moral do takrat infrastrukturno okrepiti (zgraditi

ali obnoviti bo potrebno kulturne objekte). V centru mesta je predvidena izgradnja **multimedijskega kulturnega centra**, kjer se bosta nahajali dve dvorani z najsodobnejšo tehnologijo. Center bo omogočal izvajanje strokovnih seminarjev, simpozijev ter glasbenih in gledaliških predstav (Interno gradivo MO Slovenj Gradec). V letu 2009 je načrtovana preureditev rojstne hiše mojstra samospevov Huga Wolfa v **muzej** s sodobnim glasbenim središčem. Preuredili in odprli za javnost bodo še Sokličev muzej in Mersijevo hišo (Potočnik, 2008, str. 23).

Trenutno v Slovenj Gradcu poteka izgradnja prve faze **doma starostnikov** z 90 posteljami, ki bo vseljiv konec leta 2008 in bo logistično povezan z domom starostnikov v Črnečah, saj ne bo imel lastne kuhinje in pralnice, osebje pa se bo izmenjevalo in dopolnjevalo. Kasneje bodo zgradili še prizidek, tako da bo imel dom v končni fazi 150 postelj (Zanoškar, 2008).

Ker je v zadnjih letih opazen zaostanek na področju infrastrukture v Splošni bolnišnici Slovenj Gradec, je predvidena nadomestna **gradnja in sanacija ginekološkega, porodnega in kirurškega oddelka**. Dela bo financirala SB Slovenj Gradec. Dela naj bi se zaključila do leta 2013 (Regionalni razvojni program za Koroško razvojno regijo, 2006, str.109).

V Pamečah nastaja zgradba z **neprofitnimi stanovanji**, ki naj bi bila končana leta 2009. Investitorja sta MO Slovenj Gradec in Stanovanjski sklad Republike Slovenije. Občina bo vanjo naselila ljudi s seznama čakajočih na občinska stanovanja z bolj ugodnimi najemninami. Z blokom v Pamečah bo mestna občina pridobila 18 neprofitnih stanovanj. Trenutno v občini ni prostih neprofitnih stanovanj, na splošno pa v občini primanjkuje nepremičnin (Potočnik, 2008, str. 23).

3.2.5 SWOT analiza demografskega in socialnega stanja v Mestni občini Slovenj Gradec

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • relativno ugodna starostna struktura • število prebivalcev se giblje okoli 17.000 prebivalcev in počasi narašča • pospešen razvoj visokošolskega izobraževanja • razviti programi za izobraževanje odraslih • obstoj regijske štipendijske sheme • solidna infrastruktura za socialne in športne aktivnosti • bližina delovnega mesta in stalnega prebivališča • zmanjšuje se stopnja registrirane brezposelnosti, posebej pri mladih • dokaj velika kupna moč • MO Slovenj Gradec ima dostop do zdravstvenih storitev v svoji občini • Povezovanje (pobratenje) MO Slovenj Gradec z drugimi mesti in bogata kulturna tradicija dajeta prebivalcem določeno širino 	<ul style="list-style-type: none"> • nizka izobrazbena struktura občanov • pomanjkanje tehničnih kadrov • odliv mladih izobraženih ljudi zaradi pomanjkanja delovnih mest za poklice s področja družboslovja • zvišanje brezposelnosti trajno presežnih delavcev in delavcev, ki so starejši od 40 let, zaradi stečajev in prestrukturiranj velikih podjetij
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • povezovanje šolskega sistema z gospodarstvom • razvoj novih programov v skladu s potrebami trga dela • povečevanje števila štipendij 	<ul style="list-style-type: none"> • staranje populacije • premalo finančnih virov za razvoj novih študijskih programov

Vir: Lastna izvedba.

Predlogi:

Potrebno bi bilo nadgraditi obstoječe študijske programe in vzpostaviti nove, predvsem s področja tehničnih smeri. Potrebno bi bilo tudi izboljšati zaposlitvene in stanovanjske možnosti in zadržati mlade v občini.

3.3 EKONOMSKI KAZALCI

3.3.1 Poslovni subjekti

Po podatkih Ajpesa so bili decembra 2007 v občini Slovenj Gradec 503 poslovni subjekti. Največ, 457, je samostojnih podjetnikov, sledijo družbe z omejeno odgovornostjo, ki jih je 41. V Slovenj Gradcu imajo sedež tudi 3 delniške družbe, 1 komanditna družba in 1 zadruga.

Iz Tabele 3 v Prilogi 3 je razvidno, da je bil leta 2007 delež samostojnih podjetnikov (90,85 odstotkov) v Slovenj Gradcu višji kot v Koroški regiji in v Sloveniji. To kaže, da so Slovenjgradčani samoiniciativni in pripravljeni poskrbeti sami zase. Delež družb z omejeno odgovornostjo je bil v Slovenj Gradcu 8,15 odstotkov in je bil nižji tako od povprečja v Koroški regiji (za 0,89 odstotne točke) kot od slovenskega povprečja (za 6,78 odstotne točke).

3.3.1.1 Kazalci poslovanja poslovnih subjektov

V MO Slovenj Gradec je bilo 30,7 odstotkov vseh gospodarskih družb Koroške regije, ki so zaposlovale 35,3 odstotke vseh zaposlenih v regiji in oblikovale 47,9 odstotka vseh čistih prihodkov od prodaje. Ključno gospodarsko dejavnost v MO Slovenj Gradec predstavlja področje predelovalnih dejavnosti (Regionalni razvojni program za Koroško razvojno regijo 2007-2023, 2006, str. 9).

Podjetja, ki so po podatkih IBON-a najbolj dobičkonosna in zaposlujejo tudi največ ljudi v občini, so naslednja:

- **Prevent Global d.d.** proizvaja sedežne prevleke za avtomobilsko industrijo, zaposlenih je preko 8.000 delavcev.
- **Johnsons Controls NTU d.o.o.** je specializirano za izdelavo avtomobilskih vzglavnikov, v letu 2006 je bilo v podjetju povprečno zaposlenih 744 delavcev.
- **Grammer Automotive d.o.o.** proizvaja komolčnike, vzglavnike in druge dele notranje opreme za osebna vozila.
- **Eurocity d.o.o.** je uspešno transportno podjetje, v katerem je bilo leta 2006 povprečno zaposlenih 113 delavcev.

Kot je razvidno iz Tabele 4 v Prilogi 3, je bilo v Slovenj Gradcu v letih 2004 in 2005 povprečno zaposlenih v podjetju 20 ljudi, kar je več kot v Koroški regiji (17 ljudi) in v Sloveniji (11 ljudi). Na to vplivajo predvsem večja slovenjgraška podjetja iz avtomobilske industrije, kjer je zaposlenih največ delavcev. Prav tako so v Slovenj Gradcu v obeh obravnavanih letih večja tudi sredstva na podjetje, v letu 2005 so za 47,9 odstotka večja od povprečja v Koroški regiji in za 26,8 odstotka večja od slovenskega povprečja. V Slovenj Gradcu povprečna sredstva na zaposlenega v letu 2005 znašajo 106.751,79 evrov in so od slovenskega povprečja manjša za 29,14 odstotkov.

V Tabeli 5 v Prilogi 3 lahko vidimo, da se je v Slovenj Gradcu v letu 2005 v primerjavi z letom 2004 neto čisti dobiček gospodarskih družb povečal za 27 odstotkov. Na primerjavo podatkov je vplivala tudi inflacija. Istega leta je v obravnavani občini delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih znašal 1 odstotek. Izboljšala se je tudi gospodarnost poslovanja in sicer iz 1,024 v letu 2004 na 1,034 v letu 2005. Še vedno pa je bila leta 2005 nižja od povprečne gospodarnosti v Koroški regiji (1,046) in v Sloveniji (1,040).

Slovenjgraške gospodarske družbe so nadpovprečno izvozno usmerjene, saj je delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnem prihodku od prodaje v letu 2005 znašal kar 67,4 odstotke, kar je več, kot je znašalo povprečje v Koroški regiji (56,2 odstotka) in v Sloveniji (29,5 odstotkov). Vzrok za izvozno usmerjenost občine sta predvsem podjetji Prevent Global in Johnsons Controls, ki izdelujeta polproizvode, predvsem avtomobilske prevleke in vzglavnike, za naslednje proizvajalce avtomobilov: Daimler Chrysler, BMW, Opel, Ford, Renault, VW, Volvo, Rover, Renault, Citroën, BMW, Porsche in Mercedes.

Podpovprečna pa je bila v MO Slovenj Gradec v letu 2005 investicijska aktivnost, saj so investicijski izdatki v sredstvih znašali komaj 9 odstotkov, kar je za 4,7 odstotne točke manj, kot je povprečje v Koroški regiji, in 5,4 odstotne točke manj, kot znaša slovensko povprečje (Pečar, 2006, str. 143).

V letu 2005 je dodana vrednost na zaposlenega v Slovenj Gradcu znašala 25.363,04 €, kar je za 13,5 odstotka več, kot je znašala v letu 2004, in predstavlja 87,26 odstotka slovenskega povprečja. Na primerjavo podatkov je vplivala tudi inflacija. Poslovni prihodki na zaposlenega so v Slovenj Gradcu leta 2005 znašali 107.235,85 €, kar je bilo 87 odstotkov povprečja v Sloveniji (Pečar, 2006, str. 127).

V obravnavani občini se zavedajo pomembnosti sektorja malega gospodarstva, zato sta leta 1999 občini Slovenj Gradec in Mislinja ustanovili Podjetniški center Slovenj Gradec, kjer nudijo strokovno pomoč in svetovanje za podporo razvoju in večji učinkovitosti malega gospodarstva.

V Slovenj Gradcu poskušajo slediti potrebam gospodarstva in zagotoviti primerne zazidljive površine za izgradnjo poslovnih objektov. V Pamečah pri Slovenj Gradcu so v letu 2005 odprli obrtno in podjetniško cono z 22 gradbenimi parcelami, kjer so posamezni investitorji zgradili (ali še gradijo) proizvodne in poslovne objekte za različne aktivnosti.

Velika slovenjgraška podjetja, Prevent, Johnsons Controls in Nova oprema, so v fazi prestrukturiranja iz tradicionalnih panog z nizko dodano vrednostjo, skladu z racionalizacijo proizvodnje pa odpuščajo delavce.

3.3.1.2 Najpomembnejši načrtovani razvojni projekti s področja industrije

Trenutno v Slovenj Gradcu gradijo **poslovno cono OZARE**, ki naj bi bila zgrajena do leta 2010. Cona je predvidena za storitveno in proizvodno dejavnost, opremljena bo z vso potrebno komunalno, energetske in informacijsko infrastrukturo. Cona se razprostira na 7,5 ha ozemlja. Približno polovico denarja zanjo bodo dobili iz evropskih skladov, šestino bo prispevala občina, tretjino pa posamezni investitorji. Za dobro dostopnost do cone bodo

zgradili še severovzhodno obvoznico, ki bo cono povezovala z državnim cestnim omrežjem (Zanoškar, 2008).

V poslovni coni bodo med letoma 2009 in 2023 zgradili tudi slovenjgraški del Koroškega **tehnološko-razvojnega središča Noordung**⁶: tehnološki inkubator, tehnološki park, karierni center, novo stavbo Visoke šole za tehnologijo polimerov in študentski dom. Izgradnja gospodarskega središča Noordung je vključena v nacionalni projekt tretje razvojne osi in resolucijo o nacionalnih razvojnih projektih. Vrednost projekta je ocenjena na okoli 100 milijonov evrov, prinesel pa naj bi okoli 2.000 novih delovnih mest. V gospodarsko središče bodo poleg Slovenj Gradca vključeni še Dravograd, Radlje ob Dravi in Ravne na Koroškem (Požgan, 2008).

3.3.1.3 SWOT analiza stanja industrije v Mestni občini Slovenj Gradec

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • povečuje se neto čisti dobiček gospodarskih družb • izvozna usmerjenost podjetij • uveljavljene blagovne znamke • izboljšuje se gospodarnost poslovanja 	<ul style="list-style-type: none"> • nizka investicijska aktivnost • prestrukturiranje tradicionalnih panog (odpuščanje) • dokaj nerazvito tehnološko podporno okolje
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • povezovanje visokošolskega središča in gospodarstva (zagotavljanje ustreznih kadrov) • lokacije industrijskih con ob hitri cesti • razvoj gospodarstva zaradi boljše prometne dostopnosti (hitra cesta) • izgradnja tehnološko-razvojnega središča Noordung ter s tem povečanje stopnje izobrazbe prebivalcev in zagotovitev novih delovnih mest • dostop do razvojnih sredstev iz EU skladov 	<ul style="list-style-type: none"> • počasno sledenje tehnološkemu razvoju • odliv strokovnega kadra iz občine • razvojne težave v določenih panogah (lesna, tekstilna)

Vir: Lastna izvedba.

Predlogi:

Glede na dejstvo, da primanjkuje tehnično izobraženih kadrov, bi morala podjetja razpisati več prostih mest v regijski štipendijski shemi ali podeliti več kadrovskih štipendij za študij na tehničnih smereh.

⁶ Gospodarsko središče se bo poimenovalo po Hermanu Potočniku Noordungu, slovenskem pionirju astronomije, saj njegova družina izvira iz okolice Slovenj Gradca.

Z izboljšanjem prometne povezave je potrebno v občino privabiti nove investitorje in zagotoviti poslovne cone oziroma zazidljive površine za gradnjo poslovnih objektov v bližini hitre ceste.

3.3.2 Kmetijstvo

Zemljišča na območju Slovenj Gradca so po uredbi Vlade Republike Slovenije opredeljena kot območje z omejenimi možnostmi za kmetijske dejavnosti. Na območju Slovenj Gradca je okoli 25 odstotkov kmetijskih zemljišč (njive, travniki) in 61 odstotkov gozda. Ostalo so urbane ali zaraščene površine. Krajina je zelo raznolika in se razprostira na 400 do 1100 metrih nadmorske višine. Manjši del kmetij leži v strnjenih naseljih, sicer pa so kmetije združene v celke⁷, ki tvorijo krajevno in gospodarsko zaokroženo celoto in dajejo pokrajini značilen videz (Dopolnitev razvojnega programa podeželja Koroške regije, 2006, str. 12).

Kot je razvidno iz Tabele 4 na strani 14, je delež kmetov v členitvi aktivnega prebivalstva v MO Slovenj Gradec (3,44 odstotkov) manjši, kot je povprečje Koroške regije (4,89 odstotkov) in Slovenije (3,7 odstotkov). Kljub temu je kmetijstvo v Slovenj Gradcu pomembna dejavnost, predvsem pri ohranjanju krajine (preprečevanje zaraščanja), aktivnosti na področju društev, vse več pa je tudi registracij s področja dopolnilnih kmetijskih dejavnosti (Klemenc, 2008).

Kot je razvidno iz Tabele 6 v Prilogi 3, je bilo v Slovenj Gradcu leta 2000 705 kmetij. Največ kmetij (32,48 odstotkov ali 211 kmetij) je bilo velikih od 5 do 10 hektarov. Delež kmetij, manjših od dveh hektarov, znaša 14,75 odstotkov, kar je za 11,89 odstotne točke manj, kot znaša slovensko povprečje. Nadpovprečen je delež kmetij, večjih od 10 hektarov, saj znaša 22,84 odstotkov (161 kmetij) in je za 10,22 odstotne točke večji od slovenskega povprečja in za 3,91 odstotne točke manjši od koroškega povprečja. Večjo površino imajo predvsem hribovske kmetije, vendar je tam zaradi nagnjenosti in razgibanosti terena pogosto omejena kmetijska mehanizacija, kar vpliva na nižjo produktivnost, zaradi neugodnih klimatskih razmer pa je doba vegetacije kratka. Velik delež zemljišča kmetij zavzemajo gozdovi in travniki.

Iz popisa kmetijskih gospodarstev leta 2000 je razvidno, da je izobrazbena struktura gospodarjev na kmetijah v občini Slovenj Gradec nizka, saj ima kar 55,9 odstotkov kmetov nedokončano ali dokončano samo osnovno šolo. Le 40,71 odstotkov kmetov ima zaključeno poklicno ali srednjo šolo. Delež gospodarjev z višjo ali visoko šolo pa je nasploh skromen, saj znaša le 3,4 odstotke.

Delež kmečkega prebivalstva v zadnjih letih nekoliko pada, saj ljudje iščejo osnovni prihodek za preživetje izven kmetije, kmetijstvo pa postaja bolj dopolnilna dejavnost.

⁷ Celki so hiše na strmih pobočjih, ki so skupaj z gospodarskimi poslopji videti kot majhni zaselki.

Zaenkrat še ni zaznati bistvenega opuščanja kmetij in prevelikega zaraščanja zemljišč. Površine se zaraščajo predvsem v gorsko-višinskih predelih na strmih in za obdelavo neprimernih terenih. Kmetije, ki so prenehale obratovati, pogosto dajo zemljo v najem aktivnim kmetijam. S tem se posestna struktura pozitivno spremeni, tako da je vedno več velikih, evropsko primerljivih kmetij (Dopolnitev razvojnega programa podeželja Koroške regije, 2006, str. 13).

Velike strmine, nadmorska višina, geološki, klimatski in socialni dejavniki so narekovali usmeritev proizvodnje na slovenjegraških kmetijah. Iz Tabele 7 v Prilogi 3 lahko vidimo, da v Slovenj Gradcu prevladujejo kmetije, ki se ukvarjajo z živinorejo. S pašno živinorejo se ukvarja 67,43 odstotkov kmetij, kar je za 10,8 odstotne točke več, kot znaša koroško povprečje in za kar 41,65 odstotne točke več, kot znaša slovensko povprečje. Z mešano živinorejo pa se ukvarja 23,19 odstotkov kmetij, kar je manj od koroškega in slovenskega povprečja. V gričevnatih in nižinskih območjih se je razvila intenzivna mlečna proizvodnja, v gorsko-višinskih območjih pa razne oblike kombinirane proizvodnje. S poljedelstvom, vrtnarstvom in trajnimi nasadi se ukvarja samo 1,13 odstotkov kmetij. Kmetije na njivah v 70 odstotkih pridelujejo krmne rastline (koruza, detelja, lucerna, trava), ostalo so krušna žita in krompir.

Vse več je kmečkih družin, ki iščejo dodaten vir dohodka v dopolnilnih dejavnostih na kmetiji (peka kruha in peciva, predelava sadja, čebelarstvo, turizem na kmetiji ...) pri čemer izkoristijo razpoložljiva znanja in spretnosti ljudi, naravne pogoje, razpoložljive prostore, kmetijske pridelke in gozdne asortimente (Interni podatki Upravne enote Slovenj Gradec). V letu 2008 so v središču Slovenj Gradca odprli trgovino, v kateri prodajajo dobrote iz okoliških kmetij. Trgovina je odprta dvakrat tedensko in je deležna pozitivnega odziva tako s strani kmetov, ki prodajajo izdelke, kot s strani kupcev.

Na splošno v Koroški regiji in tudi v Slovenj Gradcu ni tradicije prenosa kmetije na mlade gospodarje, saj zaradi bojazni, da bodo ostali brez socialne varnosti, svojih posesti le stežka prepustijo mlajšemu rodu. Ti pa prav zaradi tega odidejo s kmetije in si poiščejo zaposlitev v mestih. V želji, da se to spremeni, poskušata tako Republika Slovenija kot Evropska unija pospešiti prenos kmetij z različnimi ukrepi: z nepovratnimi sredstvi in ugodnimi krediti za mlade gospodarje (Regionalni razvojni program za Koroško razvojno regijo, 2006, str. 13).

3.3.2.1 Najpomembnejši načrtovani razvojni projekti na kmetijskem področju

V MO Slovenj Gradec v letu 2009 načrtujejo ureditev skupnih **prostorov za predelavo sadja** v inovativne izdelke. Projekt bo financiran v 60 odstotkih iz EU skladov (Leader, Interreg), 25 odstotkov stroškov bo pokrila MO Slovenj Gradec, ostalo pa zasebni investitorji.

Na območju Slovenj Gradca bo KGZ Celje v obdobju do leta 2013 s sofinanciranjem pomagala kmetom in gozdarjem **posodobiti mehanizacijo ter opremo**. Tako bo njihovo delo bolj varno in učinkovito (Dopolnitev razvojnega programa podeželja Koroške regije, str. 71).

3.3.2.2 SWOT analiza stanja kmetijstva v Mestni občini Slovenj Gradec

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • identiteta Koroške (kmetije kot celki) • navezanost kmetov na zemljo • pripravljene so programi za razvoj podeželja Mislinjske doline (občini Slovenj Gradec in Mislinja) • pozitivni primeri priglasiženih dopolnilnih dejavnosti • obstajajo interesne skupine: Društvo kmetov Mislinjske doline, sadjarska in čebelarstva društva • uspešna trgovina s kmečkimi dobrotami v Slovenj Gradcu • ohranjena narava 	<ul style="list-style-type: none"> • zaraščanje za obdelavo manj primernih površin • zastarela kmetijska mehanizacija • visoke zahteve za opravljanje dopolnilnih dejavnosti • težko in drago prilagajanje EU standardom • strah in nezaupanje pred razvojem novih dejavnosti • nizka izobrazbena struktura gospodarjev in pomanjkanje specifičnih znanj • beg ljudi s podeželja v mesta • zniževanje odkupnih cen proizvodov • ni tradicije prenosa kmetij na mlade gospodarje
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • ekološko kmetovanje • razvoj dodatne ponudbe na kmetijah – dopolnilne dejavnosti • iskanje novih možnosti trga preko skupne blagovne znamke, zadrug in združenj • ohranjanje podeželske arhitekture • izobraževanje kmetov • razvoj skupne blagovne znamke • naraščajoče povpraševanje po doma pridelani hrani 	<ul style="list-style-type: none"> • nezainteresiranost kmetov za razvoj dodatne ponudbe na kmetiji • težave v živilsko predelovalni industriji • zniževanje odkupnih cen mleka in mesa zaradi konkurence s tujine • nestimulativna davčna zakonodaja (obdavčitev subvencij) • pomanjkanje finančnih virov (neugodni kreditni pogoji)

Vir: Lastna izvedba.

Predlogi:

Ker se je trgovina s kmečkimi dobrotami v centru Slovenj Gradca izkazala za zelo uspešno, bi lahko kmetice organizirale prodajo kmetijskih izdelkov na tržnicah oziroma v manjših trgovinah v večjih mestih po Sloveniji pod skupno blagovno znamko (na primer: Koroška cula).

Naravne danosti omogočajo razvoj individualnega turizma za preživljanje počitnic na podeželju. Potreben bi bil intenzivnejši razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah: kmečki turizem s prenočišči, prikaz priprave kmečkih dobrot (peka kruha, izdelava skute,

predelava mošta in kisa), manjši živalski vrt z domačimi živalmi, možnost izposoje koles, savna ali manjši zunanji bazen. Potrebno bi bilo izboljšati strokovno pomoč kmetom, ki se odločajo za dopolnilne dejavnosti na kmetiji. Prav tako bi bilo potrebno izboljšati strokovno pomoč kmetom, ki se odločajo za ekološko kmetovanje.

3.3.3 Gozdarstvo

Slovenjegraška občina je z 61 odstotki pokrita z gozdom, medtem ko znaša slovensko povprečje 51 odstotkov poraščenosti z gozdovi. Včasih je bil gozd uporaben predvsem zaradi lesa, danes pa postajata vse močnejši njegovi ekološka in socialna funkcija. Gozd predstavlja pomemben vir dohodka na kmetijah. Lesno-predelovalna industrija v Slovenj Gradcu je manj pomembna, saj večina lesa zapusti občino v obliki surovine.

Gozdnatost v Slovenj Gradcu se spreminja glede na nadmorsko višino in glede na pogoje za intenzivno kmetijsko proizvodnjo. V zadnjih letih prihaja do sprememb v strukturi gozdnih površin, saj je v nižinskih predelih prisoten intenziven proces krčenja gozda zaradi širitve stanovanjskih naselij in gradnje različnih infrastrukturnih objektov. V višje ležečih hribovskih predelih je prisoten proces zaraščanja za kmetijsko proizvodnjo manj primernih obdelovalnih površin.

V drevesni sestavi lesne mase danes z 88 odstotki prevladujejo iglavci, listavcev je 12 odstotkov. Včasih je bilo največ listavcev, predvsem bukve, spremenjena drevesna sestava pa je posledica načina gospodarjenja v preteklih stoletjih: glažut⁸, oglarjenja in fratarjenja⁹ (Dopolnitev razvojnega programa podeželja Koroške regije, 2006, str. 19).

Lastništvo gozdov se je bistveno spremenilo po sprejetem Zakonu o denacionalizaciji. Ker procesi denacionalizacije še niso zaključeni, se površine zasebnih in državnih gozdov še vedno spreminjajo (Klemenc, 2008).

Odprtost gozdov z gozdnimi prometnicami je dobra, saj se na območju MO Slovenj Gradec nahaja 300 kilometrov gozdnih cest, ki se uporabljajo za gozdno proizvodnjo. Kar 67 odstotkov teh cest pa je pomembnih tudi z vidika javnega prevoza, saj z dolino povezujejo manjše zaselke ali posamezne kmetije (Dopolnitev razvojnega programa podeželja Koroške regije, 2006, str. 66).

⁸ Glažuta je preprost obrat za proizvodnjo stekla (Wikipedia: glažuta, 2008).

⁹ Fratarjenje pomeni sečnja dreves na golo, kasneje so frate izkoriščali za setev.

3.3.3.1 SWOT analiza stanja gozdarstva v Mestni občini Slovenj Gradec

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">• velika poraščenost občine z gozdovi• kvalitetni gozdovi• razvita cestna infrastruktura	<ul style="list-style-type: none">• nedokončani denacionalizacijski postopki• pomanjkljivo znanje lastnikov gozda o gospodarjenju z gozdovi• nizka cena gozdnih asortimentov
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none">• pogozdovanje zemljišč, ki niso več v kmetijski rabi• razpoložljiva delovna sila• neizkoriščena lesna masa• predelava lesa za energetske potrebe (sekanci)	<ul style="list-style-type: none">• povečevanje prisotnosti škodljivcev (lubadarja) zaradi milih zim• veliko je gozdnih cest, ki so hkrati lokalne

Vir: Lastna izvedba.

Predlogi:

Zaradi denacionalizacijskih postopkov so od sprejetja Zakona o denacionalizaciji dobili veliko gozdnih površin v oskrbo ljudje, ki ne znajo skrbeti zanje. Zaradi milih zim je v gozdovih tudi vse več škodljivcev, zaradi katerih je potrebno podreti veliko dreves. Ocenjujem, da je med trajno brezposelnimi in brezposelnimi, ki so starejši od 40 let, tudi veliko ljudi, ki znajo podirati drevesa in bi jih lahko zaposlili (ali bi se samozaposlili) kot gozdne delavce. Opravljali bi storitve sečnje gozdov, pogozdovanja, priprave sekancev za lesno biomaso ali urejanja gozdov. Na ta način bi zmanjšali brezposelnost težje zaposljivih oseb.

3.3.4 Turizem

Po mojem mnenju je v MO Slovenj Gradec turizem, predvsem kulturni in zimski, dokaj razvit. Za turiste je v občini zanimivo predvsem srednjeveško mestno jedro Slovenj Gradca, ki je uspelo ohraniti prvotno zasnovo in kjer se nahajajo kulturne institucije: Koroška galerija likovnih umetnosti, Koroški pokrajinski muzej, graščina Rotenturn, cerkvi sv. Elizabete in sv. Duha, rojstna hiša Huga Wolfa in Sokličev muzej. V okolici mesta je ohranjenih tudi veliko etnoloških zanimivosti, kot so kozolci, kapelice, stare kmečke hiše in mlini. V neposredni bližini Slovenj Gradca se nahaja tudi največji smučarski center na Koroškem, Kope, ki leži na skrajnem zahodnem in najvišjem delu Pohorja. V zadnjem času uspešno razširjajo ponudbo tudi v poletne mesece (jezikovni tečaji, gorsko kolesarjenje, pohodništvo).

Kot je razvidno iz Tabele 9, se število tujih in domačih gostov v Slovenj Gradcu po letih povečuje in je v letih 2006 in 2007 številka že preseгла 5.000 gostov na leto. Približno tretjina gostov je tujcev, ki prihajajo predvsem iz Avstrije, Nemčije, Velike Britanije in bivših jugoslovanskih držav. Povečujejo se tudi nočitve gostov, v letu 2007 so zabeležili

20.171 nočitev, kar je za 15 odstotkov več kot leto poprej. Povečuje pa se tudi povprečna doba bivanja v Slovenj Gradcu (iz 1,9 dneva v letu 2003 na 3,9 dneva leta 2007).

Tabela 9: Prihodi, nočitve turistov in nastanitveni objekti v Slovenj Gradcu za obdobje od 2003 do 2007

Leto	Število gostov		Nočitve		Povprečna doba bivanja v dneh	Nastanitveni objekti	
	Skupaj	Tuji gostje	Skupaj	Tuji gostje		Sobe	Ležišča
2003	1.378	529	2.685	1.449	1,9	99	260
2004	3.743	997	7.619	2.810	2,0	88	213
2005	4.332	1.828	14.296	6.852	3,3	87	207
2006	5.303	2.353	17.532	10.062	3,3	98	247
2007	5.201	2.919	20.171	13.781	3,9	125	427

Vir: SI-STAT, 2008 in interni podatki TIC-a SG.

Od leta 2003 se število ležišč giblje nad 200. V letu 2007 je bilo v Slovenj Gradcu 15 nastanitvenih objektov, ki so skupaj imeli 125 sob in 427 ležišč. Največ (159 ležišč oziroma 72 sob) sta skupaj imela 2 hotela, s 140 ležišči sledijo planinske kočice. Na petih turističnih kmetijah imajo skupaj 56 ležišč. V treh apartmajih je skupaj 7 sob z 28 ležišči. Gostišče ponuja gostom v 9 sobah 26 ležišč. Na obravnavanem območju se nahaja tudi 1 avtokamp s šestimi bungalovi, kjer je skupaj na voljo 18 ležišč (Interni podatki TIC-a SG).

Neokrnjena narava ponuja številne možnosti za rekreacijo: kolesarjenje, jahanje konj in pohodništvo. V občini Slovenj Gradec je kar nekaj pohodniških poti s tematsko vsebino: Škratova pot, Puščavnikova pot, Pot Rimljanov, Meškova pot, Bernekerjeva pot, itd. V bližini je tudi 1699 metrov visoka Uršlja gora, ki se ponaša z najvišje ležečo cerkvijo v Sloveniji.

Med letom v Slovenj Gradcu potekajo številne prireditve. Najbolj obiskani so Marijin, Jožefov, Pankracijev, Elizabetin in Božično-novoletni sejem. Takrat avtomobile na Glavnem trgu zamenjajo stojnice prodajalcev, ki ponujajo izdelke domače in umetnostne obrti, suho robo, oblačila in podobno. V juniju se mesto za en dan preseli v srednji vek, saj se v centru mesta odvija srednjeveški tržni dan, kjer so vsi nastopajoči oblečeni v srednjeveške kostume, obiskovalci si lahko ogledajo mečevalske in lokostrelske dvoboje in se okrepčajo s srednjeveškimi jedmi in pijačami.

V centru Slovenj Gradca se nahaja Turistični informacijski center, kjer so na voljo turistične informacije za celo Koroško. TIC izvaja promocijo turistične ponudbe Slovenj Gradca in Koroške tudi na sejmih¹⁰. Koroški turistični informacijski centri sodelujejo med seboj in promovirajo tudi turistične znamenitosti vseh koroških občin (Lah, 2008).

¹⁰ V letu 2007 so se udeležili naslednjih sejmov in prireditev: Turizem in prosti čas v Ljubljani, VarExpo na Madžarskem, Pliberški sejem na travniku v Avstriji, prireditvi Noč v stari Ljubljani in Od lipe do lipe v Dravogradu

Gostinska ponudba je v mestu Slovenj Gradec po mojem mnenju premalo kvalitetna in pestra, saj primanjkuje dobrih gostiln, ki bi ponujale pristno koroško kulinariko. Le to lahko obiskovalci poskusijo v vaških gostilnah ali na kmečkih turizmih, ki se nahajajo v okolici Slovenj Gradca.

3.3.4.1 Najpomembnejši načrtovani razvojni projekti s področja turizma

V Mislinjski Dobravi je po mnenju strokovnjakov obstajala velika verjetnost, da je pod tektonsko prelomnico ujeta topla voda, ki bi bila primerna za izgradnjo **term**. Tako so v letu 2005 pričeli z vrtanjem vrtine in pri 1260-ih metrih odkrili toplo vodo, ki ima 41°C in pretočnost 3 litre na sekundo, kar je primerno za izgradnjo toplic (Zanoškar, 2008).

Po slabih dveh letih pogajanj s petnajstimi lastniki zemljišč v okolici Šmiklavža, so aprila 2008 sklenili predpogodbe o odkupu zemljišč. V roku leta dni, ko se bo urejala dokumentacija, bo občina iskala potencialne domače in tuje investitorje. Najpozneje v letu 2010 predvidevajo začetek gradnje term. Za začetek bodo zgradili hotel z 250 ležišči in bazenom. Celoten projekt naj bi zajemal dva hotela, bazenski kompleks, kongresno središče s tremi dvoranami, savno, park in wellness. Terme bodo v povezavi z zimskim turizmom na Kopah omogočale nov zagon slovenjegraškemu in tudi koroškemu turizmu (Detela, 2008, str. 23).

V naslednjih letih (do leta 2013) sta na območju mestne občine Slovenj Gradec predvideni še dve večji **investiciji v nastanitvene kapacitete**. Na Kopah bo MO Slovenj Gradec skupaj z zasebnim investitorjem zgradila 24 apartmajev (120 postelj) višjega cenovnega razreda. V bližini letališča pa bodo zasebni investitorji dogradili hotel z 80 posteljami (Požgan, 2008). Glede na sedanje stanje se bodo nastanitvene kapacitete po teh projektih podvojile.

3.3.4.2 SWOT analiza stanja turizma, kulture in kulturne dediščine v Mestni občini Slovenj Gradec

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • neokrnjena narava, mir in tišina • možnost za številne rekreacijske aktivnosti v naravi • ponudba za različne ciljne skupine • ohranjena kulturna dediščina • izvir tople vode • ohranjene etnološke zanimivosti (kozolci, kapelice, kmečke hiše) • razvite tematske poti (Škratкова dežela, pot Rimljanov, cesta mošta) • mednarodna povezanost Slovenj Gradca z drugimi občinami po svetu • zadovoljiva institucionalna infrastruktura 	<ul style="list-style-type: none"> • visoki stroški obnove in vzdrževanja kulturnih objektov • nizka kakovost in skromna zasedenost nastanitvenih kapacitet • slaba prometna dostopnost • pomanjkanje finančnih sredstev in znanja za trženje turistične ponudbe • premalo turističnih programov in lokalnih turističnih vodnikov
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • izgradnja term v Mislinjski Dobravi • razvoj kmečkega turizma • razvoj letnega turizma na Kopah • več kulturnih in športnih prireditev • dostop do virov financiranja • bližina turistično razvitejših območij (Avstrija, Zreče) • bližina letališč (Celovec, Gradec) • vključevanje v evropske programe in priprava projektov za pridobivanje sredstev EU • promocija Slovenj Gradca kot mesta Glasnika miru in kot ene izmed evropskih kulturnih prestolnic 2012 • izboljšanje dostopnosti do občine zaradi izgradnje hitre ceste 	<ul style="list-style-type: none"> • pomanjkanje investitorjev za razvoj turistične infrastrukture • konkurenca med turističnimi destinacijami • nepoznavanje destinacije v svetu

Vir: Lastna izvedba.

Predlogi:

Povečati bi bilo potrebno prepoznavnost Slovenj Gradca kot mesta Glasnik miru, saj je to primerjalna prednost v slovenskem merilu in promovirati bogato kulturno in naravno dediščino. Slovenj Gradec ima velik potencial za razvoj kulturnega turizma, saj so v mestu številne kulturne ustanove in ohranjena kulturna dediščina. Poleg tega je za promocijo kulturnega turizma potrebno izkoristiti tudi dejstvo, da bo Slovenj Gradec leta 2012 evropska kulturna prestolnica.

Slovenj Gradec ima s svojo lego med Pohorjem in Karavankami ter z neokrnjeno naravo s številnimi pohodniškimi in kolesarskimi potmi idealne možnosti za razvoj športno rekreativnega in wellness turizma. V prihodnosti bi bilo potrebno v ponudbo občine povezati bodoče terme z gorskim turističnim centrom Kope.

3.4 OKOLJE

3.4.1 Varstvo okolja

Slovenj Gradcu je bil v 19. in 20. stoletju prihranjen pretiran industrijski razvoj, zato okolje, za razliko od številnih drugih občin Koroške regije, ni onesnaženo in omogoča kakovostno bivanje.

Zrak se pozimi onesnažuje predvsem z dimom iz individualnih kurišč, kjer še vedno uporabljajo premog in drva. Na onesnaževanje zraka pozimi negativno vpliva dejstvo, da se v zadnjem času zaradi zviševanja cen olja in zemeljskega plina vse več ljudi (predvsem na podeželju) pozimi ogreva z drvami.

Površinske vode so onesnažene predvsem zaradi še neizgrajenih čistilnih naprav. Na kvaliteto podtalnice pa vpliva intenzivno kmetijstvo.

3.4.2 Infrastruktura

3.4.2.1 Prometna infrastruktura

Nosilec cestnega prometa v obravnavani občini je državna cesta (poteka od Dravograda preko Slovenj Gradca do Velenja). Vendar pa pretočnost in obseg prometa narekujejo izgradnjo hitre ceste. V obravnavani občini je 296 kilometrov občinskih in 300 kilometrov gozdnih cest. Na leto v povprečju zgradijo ali prenovijo 11 kilometrov cest. V letu 2006 je Javno komunalno podjetje Slovenj Gradec od občine dobilo v upravljanje cestno infrastrukturo (Požgan, 2008).

V občini je vzpostavljen tudi medkrajevni avtobusni promet, ki pa se ga zaradi neugodnih cen in redkih rednih linij ne poslužuje veliko ljudi. Vozijo se predvsem šolarji in dijaki, ki hodijo v Slovenj Gradec v šolo.

V neposredni bližini mesta Slovenj Gradec je športno letališče, ki je v fazi pridobivanja statusa javnega letališča.

3.4.2.2 Komunalna infrastruktura

Za komunalno infrastrukturo v MO Slovenj Gradec skrbi Javno komunalno podjetje Slovenj Gradec, ki je v lasti Mestne občine Slovenj Gradec (87,97 odstotkov) in Občine Mislinja (12,03 odstotke).

Na javno kanalizacijo je v MO Slovenj Gradec priključenih 12 naselij oziroma 65 odstotkov gospodinjstev, kanalizacijsko omrežje pa sestavlja 77 kilometrov kanalizacijskih vodov. Materiali, iz katerih je zgrajeno omrežje, so večinoma beton, polietilen in polivinilklorid. Azbestnih cevi je še 3,5 kilometra. Večina odpadnih voda se odvede do centralne čistilne naprave, ki se od leta 2005 nahaja v podjetniški coni Pameče. Očiščena voda se nato odvede v reko Mislinjo.

S pitno vodo so v letu 2007 oskrbovali 12.000 oziroma 70 odstotkov prebivalcev MO Slovenj Gradec. Po podatkih Zavoda za zdravstveno varstvo Ravne na Koroškem je bila pitna voda celo leto varna in ustrezna.

Komunala Slovenj Gradec skrbi tudi za tedenski odvoz odpadkov po gospodinjstvih in podjetjih. V občini se nahajata dva zbirna centra za odpadke, ki sta namenjena za prevzemanje in začasno hranjenje vseh vrst ločenih frakcij, vključno s kosovnimi in nevarnimi odpadki. V zadnjih letih se je močno zmanjšalo število divjih odlagališč, tako da jih je sedaj na območju občine še pet (Dvorjak, 2008).

3.4.2.3 Energetska in telekomunikacijska infrastruktura

Mesto Slovenj Gradec ima urejeno oskrbo s plinovodom in toplovodom v blokovskih naseljih in v šolah. Plinovod širijo tudi v ostala urbanizirana primestna in strnjena naselja, medtem ko se prebivalci podeželskih naselij ogrevajo z oljem ali s trdimi gorivi (Dvorjak, 2008).

Telekomunikacijska infrastruktura je dobro razvita le v večjih naseljih, v oddaljenih hribovitih naseljih pa ni možno vzpostavljati ISDN in ADSL priključkov (Požgan, 2008).

3.4.3 Najpomembnejši načrtovani razvojni projekti s področja infrastrukture

Eden glavnih bodočih cestnih projektov v Sloveniji je **izgradnja tretje razvojne osi**, ki naj bi s hitro cesto povezovala prometno odmaknjena področja Slovenije. Prva faza poteka med avstrijsko mejo in štajersko avtocesto in naj bi med drugim povezovala Slovenj Gradec, Velenje in Celje. Začetek izgradnje prvega dela hitre ceste je predviden v obdobju 2009-2013, denarna sredstva bo zagotovila Republika Slovenija. Izboljšanje cestnih povezav je ključnega pomena za razvoj koroškega gospodarstva, saj je Slovenj Gradec eno

izmed redkih regionalnih središč v Sloveniji, ki ni priključeno na avtocesto. V tem trenutku umeščanje trase hitre ceste še ni končano (Zanoškar, 2008).

V skladu z razvojem turizma na Kopah je potrebno obnoviti cesto do smučišča, ki naj bi bila obnovljena najkasneje do leta 2011, in zgraditi manjšo čistilno napravo za potrebe sedanjih in prihodnjih nastanitvenih kapacitet. Izgradnja čistilne naprave je predvidena do leta 2013 (Regionalni razvojni program za Koroško razvojno regijo, 2006, str. 81).

V dolgoročnem planu Republike Slovenije je s sprejeto Strategijo prostorskega razvoja načrtovana obnovitev **železniške povezave** (ki so jo ukinili leta 1968) med Dravogradom, Slovenj Gradcem, Velenjem in Celjem (Interno gradivo MO Slovenj Gradec).

Koroški center za ravnanje z odpadki - KoCeROd predstavlja največjo skupno investicijo vseh občin. Na območju MO Slovenj Gradec bodo na sedanjem odlagališču odpadkov v Mislinjski Dobravi v letu 2008 pričeli graditi regijsko sortirnico odpadkov in kompostarno, ki bosta pričeli obratovati predvidoma leta 2011. Naložbo, vredno 25 milijonov evrov, nameravajo v tričetrtinskem deležu pokriti iz evropskega kohezijskega sklada, petnajst odstotkov bodo pridobili od države, preostalo desetino bodo morale zagotoviti koroške občine (Dvorjak, 2008).

Na območjih, kjer ni predvidena izgradnja javne kanalizacije (npr. visokogorske kmetije), bo občina sofinancirala izgradnjo **malih čistilnih naprav** ter **nepretočnih** in **pretočnih greznic** (Požgan, 2008).

3.4.4 SWOT analiza stanja infrastrukture in varstva okolja v Mestni občini Slovenj Gradec

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • naravna ohranjenost prostora • visoka kvaliteta okolja • nova čistilna naprava • uspešna menjava kanalizacijskih cevi • v zadnjih letih se je zmanjšalo število divjih odlagališč 	<ul style="list-style-type: none"> • nenadzorovani zasebni vodovodi (vprašljiva kakovost vode) • slaba prometna povezanost z ostalo Slovenijo • slabo vzdrževane državne in lokalne ceste • neustrezno organiziran avtobusni promet
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • načrtovana tretja razvojna os na nivoju države • letališče s statusom javnega letališča 	<ul style="list-style-type: none"> • zaraščanje kulturne krajine • finančna nezmožnost občine za financiranje zahtevnih okoljevarstvenih investicij

Vir: Lastna izvedba.

Predlogi:

Po mojem mnenju bi bilo prav, da občine ob tretji razvojni osi prepustijo načrtovanje poteka trase hitre ceste strokovnjakom, namesto da o tem na dolgo in široko razpravljajo civilne iniciative. Seveda se morajo pri tem vsi zavedati, da gre za velik poseg v naravo in jim mora biti prioriteta, da naredijo čimmanj škode okolju, tudi če bo zaradi tega cesta nekoliko dražja.

SKLEP

V diplomskem delu sem raziskala socialnoekonomsko stanje v Mestni občini Slovenj Gradec, ki je ena izmed 12 občin Koroške regije. Večino kazalcev sem primerjala s slovenskim in koroškim povprečjem. Primerjave kažejo, da je glede na večino socialnoekonomskih kazalcev MO Slovenj Gradec slabše razvita od slovenskega povprečja, vendar boljše od povprečja Koroške regije. V zadnjih letih se stanje postopoma izboljšuje in se tako Slovenj Gradec kot tudi Koroška regija približujeta povprečju vrednosti kazalcev v Sloveniji.

Območje velja za demografsko dobro razvito, saj se število prebivalstva iz leta v leto povečuje, relativno ugodna pa je tudi starostna struktura občanov. Stopnja dokončane izobrazbe je dokaj nizka, vendar se v zadnjih letih izboljšuje, kar je posledica razvoja novih študijskih programov v Slovenj Gradcu. Dokaj visoka bruto osnova za dohodnino glede na koroško in slovensko povprečje odraža relativno veliko kupno moč prebivalcev. Občina beleži tudi dokaj nizko stopnjo brezposelnosti.

Gospodarstvo v Slovenj Gradcu je izvozno usmerjeno, predvsem zaradi tega, ker velika (tako po številu zaposlenih kot po dobičku) podjetja proizvajajo polizdelke za avtomobilsko industrijo za tuje poslovne partnerje. Tako ozko usmerjena industrija pa predstavlja potencialno nevarnost, saj bi se v primeru izgube tujih poslovnih partnerjev velik delež slovenjgraške industrije znašel v težavah. V zadnjih letih so velika podjetja v občini Slovenj Gradec v fazi prestrukturiranja, zato prihaja do odpuščanj delavcev. Razveseljivo pa je dejstvo, da v občini posluje relativno veliko samostojnih podjetnikov. Zaradi načrtovanih projektov, hitre ceste in poslovne cone z Noordung središčem, je pričakovati, da se bo v prihodnje gospodarski položaj Slovenj Gradca izboljšal, nova delovna mesta pa bodo zavrla beg možganov, saj se sedaj veliko mladih Slovenjgradčanov zaposli in ostane v kraju, kjer so študirali.

Nov zagon bo občina dobila predvsem z izgradnjo term, tako da bo po mojem mnenju turizem postal pomembna dejavnost v obravnavani občini. Najšibkejši panogi v MO Slovenj Gradec sta po mojem mnenju kmetijstvo in gozdarstvo, saj se z njima preživlja malo prebivalcev v obravnavani občini. Ljudje na kmetijah so večinoma zaposleni,

kmetovanje je dopolnilna dejavnost. Možnost za razvoj kmetijstva po mojem mnenju predstavlja ekološko kmetovanje in razvoj dopolnilnih dejavnosti.

Ne glede na socialnoekonomske kazalce, po katerih se Koroška regija uvršča na rep razvitosti med regijami, pa lahko z gotovostjo zatrdim, da ima življenje na Koroškem tudi veliko prednosti, predvsem neokrnjeno naravo, domačo »košto«, tu pa živijo tudi »t'k fejest l'di«.

VIRI IN LITERATURA

1. Bregar, L., Ograjenšek, I., & Kveder Bavdaž, M. (2004). *Ekonomska statistika 2000*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
2. *Delovno aktivno prebivalstvo: e-uprava*. Najdeno 4. maja 2008 na spletnem naslovu <http://e-uprava.gov.si/ispo/delovnoprebivalstvo/prikaz.ispo>.
3. Detela, J. (2008, 5. april). Občina odkupila vsa zemljišča za bodoče terme. *Večer*, str. 23.
4. *Dopolnitev razvojnega programa podeželja Koroške regije – Mislinjska in Dravska dolina 2007-2013*. (2006). Slovenj Gradec: NEGOJ d.o.o.
5. Dvorjak Jože: Intervju z vodjo oddelka komunalne oskrbe na Javnem komunalnem podjetju Slovenj Gradec. 25.04.2008.
6. Gabrovšek, I. (2006). *Predstavitev zavarovanih območij v Sloveniji z vidika geografskega izobraževanja* [magistrsko delo]. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
7. Gams, I., Potočnik, J., Košan, M. & Turičnik T. (1992). *Slovenj Gradec in Mislinjska dolina*. Slovenj Gradec: Galerija N. Kolar.
8. Grad, F. (1998). *Lokalna demokracija: organizacija in volitve*. Ljubljana: ČZ Uradni list Republike Slovenije.
9. Grafenauer, B. (2000). *Lokalna samouprava na Slovenskem*. Maribor: Pravna fakulteta.
10. *IBON*. (2008). 2007/II - Bonitete poslovanja. InfoBON d.o.o.
11. *Interno gradivo MO Slovenj Gradec*.
12. *Interno gradivo Agencije Republike Slovenije za javne evidence in storitve (AJPES)*.
13. *Interni podatki Splošne bolnišnice Slovenj Gradec*.
14. *Interni podatki Turistično informativnega centra Slovenj Gradec*.
15. *Interni podatki Upravne enote Slovenj Gradec*.
16. *Interni podatki Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, OS Slovenj Gradec*.
17. *Interni podatki Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, OS Velenje*.
18. Klemenc Marijan: Intervju z vodjo oddelka za občo upravo MO Slovenj Gradec. 11.04.2008.
19. *Koroška.si*. Najdeno 15. maja 2008 na spletnem naslovu <http://www.koroska.si/index1.php?site=obcine&nid=251&kat=600&lang=1>.
20. *KoViViS*. Najdeno 8. aprila 2008 na spletnem naslovu <http://www.ko-vivis.si/kovivis.aspx>.
21. *Kraji EU*. Najdeno 15. maja 2008 na spletnem naslovu http://kraji.eu/trip_page.php?id_name=urslja_gora_plesivec&id_counter=0&lang=.
22. Krušič, M., Gosar, A., Jeršič, M., Skoberne, P. & Zupan, G. (2002). *Slovenija turistični vodnik, celovit vodnik za odkrivanje naravnih in kulturnih lepot*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
23. Lah Marija: Intervju z vodjo turistične pisarne in sodelavko za turizem na MO Slovenj Gradec. 10.04.2008.

24. *Letno poročilo 2006 Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, OS Velenje*. Najdeno 10. aprila 2008 na spletnem naslovu <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp06/LP2006VE.pdf>.
25. Malačič, J. (2006). *Demografija: teorija, analiza, metode in modeli*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
26. Malešič, K. (2008). *Analiza blaginje po občinah v Sloveniji* [specialistično delo]. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
27. *Mestna občina Slovenj Gradec*. Najdeno 15. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.slovenj-gradec.si/>.
28. *Na Koroškem je «fajn»*. Najdeno 15. aprila 2008 na spletnem naslovu <http://www.nakoroskem.si/index.php?option=nakoroskem&task=listizleti&letnicas=1&mid=6>.
29. Pečar, J. (2006). *Regije 2006 – izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Delovni zvezek 15/2006*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
30. *Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000*. (2002). Ljubljana: SURS.
31. *Portal bajta*. Najdeno 5. maja 2008 na spletnem naslovu <http://www.bajta.si/forum/index.php?topic=516.15>.
32. Potočnik, K. (2008, 28. februar). *Garažno hišo naj bi gradili ob bolnišnici. Večer*, str. 23.
33. Potočnik, K. (2008, 15. marec). *Rojstna hiša bo muzej. Večer*, str. 23.
34. Požgan Lidija: *Intervju z direktorico občinske uprave MO Slovenj Gradec*. 18.04.2008.
35. *Predpisi o lokalni samoupravi z uvodnimi pojasnili mag. Staneta Vlaja in Vesne Juvan Gotovac*. (1999). Ljubljana: Uradni list RS.
36. *PUM Slovenj Gradec*. Najdeno 3. maja 2008 na spletnem naslovu http://www.uradzadroge.gov.si/pomoc2_F_W.php?org1=9.
37. Radovanovič S., Varl V. & Žiberna I. (1999). *Koroška A – Ž* [priročnik za popotnika in poslovnega človeka]. Maribor: Pomurska založba.
38. *Regionalni razvojni program za Koroško razvojno regijo 2007-2013*. (2006). Dravograd: RRA Koroška d.o.o.
39. Ribičič, C. (1994). *Centralizem zoper Slovenijo*. Ljubljana: Enotnost.
40. *SI-STAT podatkovni portal*. (2008). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
41. *Slo-foto*. Najdeno 15. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.slo-foto.net/ftopict-5489.html>.
42. *Splošna bolnišnica Slovenj Gradec*. Najdeno 15. marca 2008 na spletnem naslovu http://www.sb-sg.si/stara/html/strateski_dokumenti.html.
43. *Statistični letopis Republike Slovenije 1999*. (1999). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
44. *Statistični letopis Republike Slovenije 2000*. (2000). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
45. *Statistični letopis Republike Slovenije 2001*. (2001). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

46. *Statistični letopis Republike Slovenije 2002.* (2002). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
47. *Statistični letopis Republike Slovenije 2003.* (2003). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
48. *Statistični letopis Republike Slovenije 2004.* (2004). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
49. *Statistični letopis Republike Slovenije 2005.* (2005). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
50. *Statistični letopis Republike Slovenije 2006.* (2006). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
51. *Statistični letopis Republike Slovenije 2007.* (2007). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
52. *SURS, razlaga pojmov.* Najdeno 5. maja 2008 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=1608.
53. Šmidovnik, J. (1995). *Lokalna samouprava.* Ljubljana: Cankarjeva založba.
54. *Športna zveza Slovenj Gradec.* Najdeno 5. maja 2008 na spletnem naslovu <http://www.sportnazvezasg.si/content/blogcategory/31/51/>.
55. Tajnšek Mateja: Intervju z direktorico Javnega zavoda Vetrnica Slovenj Gradec. 10.04.2008.
56. Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91).
57. Vlaj, S. (2001). *Lokalna samouprava s poudarkom na načelu subsidiarnosti.* Ljubljana: Visoka upravna šola.
58. [*Wikipedia: Glažuta*]. Najdeno 7. maja na spletnem naslovu [http://sl.wikipedia.org/wiki/Gla%C5%BEuta_\(steklarna\)](http://sl.wikipedia.org/wiki/Gla%C5%BEuta_(steklarna)).
59. Zakon o financiranju občin. (2006). *Uradni list RS* (Št. 123/2006, 30. november 2006).
60. Zakon o lokalni samoupravi (uradno prečiščeno besedilo). (2007). *Uradni list RS* (Št. 94/2007, 16. oktober 2007).
61. Zanoškar Matjaž: Intervju z županom MO Slovenj Gradec. 11.04.2008.
62. *Zdravstveni dom Slovenj Gradec.* Najdeno 15. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.zd-sg.si/>.
63. Žagar Katarina: Intervju z direktorico Podjetniškega centra Slovenj Gradec. 19.04.2008.

PRILOGE

PRILOGA 1: Demografski kazalci

Tabela 1: Število prebivalcev v Mestni občini Slovenj Gradec v obdobju od leta 2000 do leta 2006

Leto	Število prebivalcev v Mestni občini Slovenj Gradec	Sprememba	
		Absolutna	Indeks
2000	16.957	-	100
2001	16.960	3	100,02
2002	16.993	33	100,19
2003	17.038	45	100,26
2004	16.980	-58	99,66
2005	17.018	38	100,22
2006	17.041	23	100,13

Vir: Statistični letopisi Republike Slovenije 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006 in 2007.

PRILOGA 2: Socialni kazalci

Tabela 2: Število vpisanih študentov v Mestni občini Slovenj Gradec v šolskih letih 2001/2002 in 2006/2007

Občina/regija	Število študentov		Absolutna sprememba (v %)
	Šolsko leto 2001/2002	Šolsko leto 2006/2007	
Slovenj Gradec	731	1.168	159,78
Koroška	2.901	4.219	145,43
Slovenija	82.240	114.700	139,47

Vir: Statistična letopisa Republike Slovenije 2003 in 2007.

PRILOGA 3: Ekonomski kazalci

Tabela 3: Število in delež poslovnih subjektov po področjih Standardne klasifikacije dejavnosti na dan 30.9. 2007

Pravnoorganizacijska oblika	Slovenj Gradec		Koroška		Slovenija	
	Število	Delež	Število	Delež	Število	Delež
Samostojni podjetnik (s.p.)	457	90,85	1.385	90,05	40.337	83,3
Družba z omejeno odgovornostjo (d.o.o.)	41	8,15	139	9,038	7.227	14,93
Družba z neomejeno odgovornostjo (d.n.o.)	0	0	1	0,065	453	0,93
Delniška družba (d.d.)	3	0,6	6	0,390	189	0,39
Komanditna družba (k.d.)	1	0,2	1	0,065	156	0,32
Ostale	1	0,2	6	0,390	48	0,10
SKUPAJ	503	100	1.538	100	48.410	100

Vir: Ajpes, 2008.

Tabela 4: Velikost gospodarskih družb in opremljenost dela s sredstvi v Slovenj Gradcu v letih 2004 in 2005

Občina/regija	Velikost gospodarskih družb				Opremljenost dela s sredstvi	
	Sredstva na podjetje v €		Število zaposlenih na podjetje		Povprečna sredstva na zaposlenega (v 1000 SIT)	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Slovenj Gradec	2.219.253,88	2.174.908,20	20	20	106.751,79	106.751,79
Koroška	1.404.736,27	1.470.872,98	17	17	77.386,91	80.733,60
Slovenija	1.603.709,73	1715014,19	11	11	136262,73	149470,04

Vir: Pečar, 2006, str. 119, tabela 3.

Tabela 5: Nekateri kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v Slovenj Gradcu, v Koroški regiji in v Sloveniji v letih 2004 in 2005

Občina/regija	Kazalniki poslovnega izida				Gospodarnost poslovanja	
	Neto čisti dobiček v evrih		Delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih v odstotkih		Poslovni prihodki / poslovni odhodki	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Slovenj Gradec	11.758.128,86	14.927.153,23	0,9	1	1,024	1,034
Koroška	34.606.192,62	55.321.532,3	1	0,7	1,026	1,046
Slovenija	1.633.272.776	1.807.405.592	1,4	1,3	1,040	1,040

Vir: Pečar, 2006, str. 127, tabela 3.

Tabela 6: Velikost kmetij v Mestni občini Slovenj Gradec

Velikost kmetije	Število kmetij v Slovenj Gradcu	Delež (SG)	Število kmetij v Koroški regiji	Delež (Koroška regija)	Število kmetij v Sloveniji	Delež (SLO)
Manj kot 2 ha	104	14,75	401	13,82	22.997	26,64
Od 2 do 5 ha	211	29,92	797	27,47	30.380	35,19
Od 5 do 10 ha	229	32,48	927	31,95	22.053	25,55
Večje od 10 ha	161	22,84	776	26,75	10.890	12,62
Skupaj	705	100	2.901	100	86.320	100

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000.

Tabela 7: Družinske kmetije po tipu kmetovanja v Slovenj Gradcu leta 2000

Občina/ regija	Polje- delstvo	Vrtna- rstvo	Trajni nasadi	Pašna živina	Prašiči in perutni- na	Mešana rastlinska pridelava	Mešana živino- reja	Mešana rastli- nska pridela- va in živino- reja
Slovenj Gradec	6	1	1	474	2	16	163	40
Delež (SG)	0,85	0,14	0,14	67,43	0,28	2,27	23,19	5,69
Koroška regija	9	2	2	1.641	20	48	996	180
Delež (Korošk a regija)	0,31	0,07	0,07	56,63	0,69	1,66	34,37	6,21
Slove- nija	2.819	438	9.920	22.284	2.028	10.975	24.369	13.598
Delež (SLO)	3,26	0,51	11,48	25,78	2,35	12,70	28,19	15,73

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000.

PRILOGA 4: Slike

Slika 1: Slovenj Gradec nekoč

Vir: Portal bajta, 2008.

Slika 2: Slovenj Gradec danes

Vir: Koroška.si, 2008.

Slika 3: Najvišja cerkev na Slovenskem, Uršlja gora

Vir: Kraji Evropske unije, 2008.

Slika 4: Celk, samotna kmetija

Vir: Koroška.si, 2008.

Slika 5: Srednjeveški dan v Slovenj Gradcu

Vir: Foto Slo, 2008.

Slika 6: Graščina Roteturn, kjer ima prostore Mestna občina Slovenj Gradec

Vir: Koroška.si, 2008.

PRILOGA 5: Seznam kratic

EU:	Evropska unija
KGZ:	Kmetijsko gozdarska zadruga
KoCeROd:	Koroški center za ravnanje z odpadki
KoViViS:	Javni zavod Koroško višje in visokošolsko središče
MO:	Mestna občina
OS:	Območna služba
OZN:	Organizacija združenih narodov
PUM:	Projektno učenje za mlade
RRP:	Regionalni razvojni program
RS:	Republika Slovenija
SB:	Splošna bolnišnica
SG:	Slovenj Gradec
SURS:	Statistični urad Republike Slovenije
TIC:	Turistični informacijski center
ZLS:	Zakon o lokalni samoupravi